

Op mij kan je bouwen!

Interactie met hoogbegaafde kinderen en de
invloed van constructen.

Olga Stoffels

Master Special Educational Needs

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Leerroute: Specialist hoogbegaafdheid

Begeleiding: Pierre Wolters

Studentnummer: 2002377

Juni 2011

Er was eens een jongen, hij zat in groep 5. Hij maakte heel veel zoals: Bianick hero factory lego. En hij knutselde van alles. Maar het was niet zo leuk dat alleen omdat hij soms wat gekke dingen deed, hij dom werd genoemd.

Op een dag kreeg hij een nieuwe juf. Die gaf hem een paar boekjes. Zo kreeg hij Engelse boekjes, routeboekje, rekentijger en nog meer. De Engelse boekjes kreeg hij als enige van groep 5. Het routeboekje en rekentijger waren voor rekenen.

Hij werd al snel veel minder dom genoemd en hij werd alleen nog gek genoemd als hij gekke dingen deed. Hij was erg blij en vond het super leuk in de klas.

In ieder geval leefde hij nog lang en gelukkig.

Opstel, leerling groep 5

OBS De Regenboog, Breugel

Inhoudsopgave

	Pagina
Samenvatting	3
Inleiding	5
1. Aanleiding en probleemstelling	8
2. Theoretische onderbouwing	12
3. Onderzoeksmethodologie	16
4. Data analyse en resultaten	20
5. Conclusies	27
6. Evaluatie onderzoek-discussie	32
Nawoord	36
Literatuurlijst	37
Bijlagen	39

Samenvatting

Leerkrachten hebben een grote invloed op de leerlingen in hun klas, onder andere op het welbevinden van hun leerlingen. We kunnen vaak nog na jaren het 'gevoel' naar boven halen dat je bij een leerkracht had.

Uit het recente onderzoek: Klimaatverandering in de klas (2010), van de onderwijskundige Mieke Brekelmans, is onlangs gebleken dat 'in klassen waar leerlingen bij hun docenten meer invloed en nabijheid ervaren de cognitieve leeropbrengsten hoger zijn'. In het onderzoek geeft Brekelmans in een interpersoonlijke cirkel de gewenste positie van de docent-leerling relatie aan: 'Een docent met behoorlijk wat invloed, gecombineerd met een grote mate van nabijheid'. Deze gewenste positie is ook terug te vinden in de bekwaamheidseis interpersoonlijk competent van de wet BIO¹: 'Een leraar die interpersoonlijk competent is, geeft op een goede manier leiding. Zo'n leraar schept een vriendelijke en coöperatieve sfeer en brengt een open communicatie tot stand' (2004).

In dit onderzoek ga ik op zoek naar de keuzes die leerkrachten maken tijdens de interactie met hoogbegaafde leerlingen. Maken ze deze keuzes bewust? Welke kwaliteiten zetten ze daarbij in? Daarnaast staat de vraag centraal: Waarop baseren leerkrachten de keuzes die ze maken tijdens het interactieproces met hoogbegaafde kinderen?

Om antwoord te krijgen op deze vragen wordt er in dit onderzoek gekeken naar de constructen van de leerkrachten. Dit wordt gedaan door middel van 'kernreflectie', ontwikkeld door Fred Korthagen (2001). Tijdens kernreflectie wordt er gereflecteerd over zes lagen. De lagen zijn van buiten naar binnen opgebouwd, vandaar dat dit ook wel het 'ui-model' wordt genoemd. De meerwaarde van het reflecteren volgens dit model, is dat je op deze manier komt tot de kern: Betrokkenheid.

¹De wet op beroepen in het onderwijs, deze wet is op 1 augustus 2006 in werking getreden. Deze wet maakt onderdeel uit van een nieuw kwaliteitsstelsel voor onderwijs.

In hoofdstuk 1 leg ik uit wat de aanleiding is voor mijn onderzoek.

Daarna geef ik in hoofdstuk 2 theoretische verdieping op het gebied van de Personal Construct Theory van George Kelly (1955). Met de door Kelly ontwikkelde theorie maak ik een theoretische koppeling tussen constructen en interactie. Daarnaast bespreek ik het begrip 'kernreflectie' en het 'ui-model', beiden zijn onmisbaar geweest binnen mijn onderzoek.

In hoofdstuk 3 leg ik uit wat ik ga onderzoeken en hoe ik dit ga doen. Kortom de onderzoeksmethodologie.

In hoofdstuk 4 geef ik een overzicht van de data die ik met mijn onderzoek heb verzameld.

Hoofdstuk 5 geef ik een antwoord op de vragen die ik bij aanvang van dit onderzoek heb gesteld. Daarnaast geeft het de conclusies weer die ik aan de hand van de data heb geformuleerd. In dit hoofdstuk zijn ook de nieuwe gezichtspunten te vinden die mijn onderzoek heeft opgeleverd.

In hoofdstuk 6 geef ik een terugblik. Ik beschrijf wat dit onderzoek voor mij als professional heeft betekend en wat ik meeneem naar de toekomst.

Tijdens dit onderzoek is gebleken dat leerkrachten erg positief reageren op 'kernreflectie'. De tijd nemen om na te denken over je eigen kwaliteiten maakte in leerkrachten veel los.

Tussen de werkelijke omgang met hoogbegaafde kinderen en de kwaliteiten waarvan leerkrachten aangeven in bezit te zijn, zit een verschil. Een discrepantie. Dit zou kunnen betekenen dat leerkrachten nog niet al hun kwaliteiten bewust inzetten.

Door de kwaliteiten van de leerkrachten volgens de wet BIO in een bekwaamheidsdossier te plaatsen, kan er op een systematische manier aan de interpersoonlijke competenties van de leerkracht worden gewerkt. Daardoor kan er, voor de hoogbegaafde leerling wellicht nog meer uit de interactie worden gehaald.

Inleiding

Dit onderzoek heeft voor het grootste gedeelte te maken met mijn eigen verleden, als leerling. Als jonge leerkracht heb ik mijn ervaringen uit mijn eigen schooltijd nog vers in mijn geheugen. Ik kan me nog goed herinneren hoe er leerkrachten waren die me konden 'maken', maar helaas heb ik ook leerkrachten meegemaakt die me hebben 'gebroken'. Ook al was dat waarschijnlijk niet bewust de bedoeling, van die betreffende leerkracht. Het nare gevoel dat deze leerkracht me mee heeft gegeven, heeft me nog jaren beïnvloed in wie ik was en in wat ik deed.

Toen ik de keuze maakte om naar de PABO te gaan en zelf leerkracht werd, heb ik voor mijzelf besloten, dat ik de leerkracht wilde zijn die kinderen kon 'maken'. De goede ervaringen met bepaalde leerkrachten dienden daarbij voor mij als voorbeeld. Het waren juist de slechte ervaringen die me daarbij gedreven maakten. Ik wist precies wat ik binnen mijn onderwijs anders wilde doen.

Vanuit deze goede en slechte ervaringen ben ik een visie gaan ontwikkelen op onderwijs. Doordat ik in het begin van mijn carrière als leerkracht veel heb vervangen, heb ik in veel verschillende klassen ervaring op kunnen doen. Daardoor heb ik bij verschillende collega's mee kunnen kijken. Deze collega's waren voor mij een bron om mijn visie te verfijnen. Ik keek mee en zag wat er binnen deze klassen goed werkte. De aanpak die aansloot bij mijn visie, nam ik over.

Uiteindelijk kreeg ik een vaste, fulltime baan. Doordat ik een eigen klas kreeg kon ik alles wat ik in de voorgaande jaren had geleerd in de praktijk gaan brengen. Het eerste jaar was erg spannend, er kwam veel op me af. Door veel te reflecteren, ging het iedere keer beter. Ik ervoer succes en begon een flinke groei te maken, als leerkracht.

Na deze periode was het tijd voor een nieuwe uitdaging. Voor mijn gevoel was er namelijk een flink hiaat binnen het onderwijs: Zorg voor (hoog)begaafde kinderen. Vandaar dat ik in het voorjaar van 2009 de beslissing nam om de opleiding tot Specialist Hoogbegaafdheid te gaan volgen.

Deze opleiding heeft me naast een flinke dosis theorie, ook de nodige inzichten gegeven. Bijvoorbeeld door de kennismaking met het 'Oplossingsgericht onderwijzen' (Måhlberg & Sjöblom, 2008). Doordat er binnen deze manier van werken wordt gekeken naar de talenten en de mogelijkheden van de leerling, vond ik een manier van werken die goed aansluit bij mijn eigen visie op onderwijs. Daarnaast heeft deze opleiding me de andere kant van hoogbegaafdheid laten zien. De talenten die deze kinderen bezitten, komen soms totaal niet tot hun recht door extreme gevallen van onderpresteren. Delisle & Galbraith (2002) nemen een sterk standpunt in als het gaat over onderpresteren en de relatie tussen leerkrachten en leerlingen: 'Perhaps in the final analysis, underachievement is learned because it is taught so well, year after year'. Leerkrachten zullen dit niet bewust doen, ik ben ervan overtuigd dat er binnen het onderwijs wordt gewerkt vanuit de allerbeste bedoelingen. Het is mijns inziens wel noodzakelijk dat leerkrachten hun kwaliteiten op de juiste manier kunnen inzetten. Dit is een grote drijfveer voor mij als toekomstig specialist, omdat begeleiding van hoogbegaafde kinderen onder andere succesvol wordt door de kwaliteiten van de leerkracht. Het onderzoek van Brekelmans, dat ik al eerder beschreef, is hier een duidelijk voorbeeld van.

Uit de opmerking van Delisle & Galbraith blijkt al dat de leerkracht een belangrijke rol speelt binnen de schoolcarrière van de hoogbegaafde leerling. Signaleren, begeleiden, het aanbieden van werk; allemaal taken die grotendeels worden gedaan door de leerkracht. De keuzes die een leerkracht hierin maakt, hebben invloed op de leerling. Dit gegeven bracht mij op mijn onderzoeksvraag: Hoe beïnvloedt het construct² van de leerkracht het interactieproces met de hoogbegaafde leerling? Ik wilde ook weten hoe om te gaan met een hoogbegaafde leerling. Daarnaast wilde ik weten welke kwaliteiten leerkrachten bezitten, om de interactie met een hoogbegaafde leerling goed te laten verlopen. Door dit onderzoek verwacht ik een duidelijker beeld te krijgen van het interactieproces dat plaatsvindt tussen de leerkrachten van mijn school en hoogbegaafde leerlingen. Daarnaast geeft het me een overzicht van de kwaliteiten die bij de leerkrachten aanwezig zijn.

² Dit begrip komt van de Personal Construct Theory, van Georg Kelly (1955). Voor meer informatie, zie hoofdstuk 2.

Het onderzoek is uitgevoerd op basisschool De Regenboog. Dit is de basisschool waar ik zelf werkzaam ben, als leerkracht van groep 5/6. Het is een relatief kleine basisschool, met 6 groepen. Ik heb ervoor gekozen om uit alle groepen leerkrachten te interviewen, om een zo breed mogelijk beeld te krijgen.

Tijdens de interviews heb ik gebruik gemaakt van een vragenlijst. Deze vragenlijst is gebaseerd op de lagen van kernreflectie van Korthagen (2001). Door gebruik te maken van dit model, heb ik de kwaliteiten van de leerkrachten in beeld kunnen brengen. Het interviewen door middel van kernreflectie heeft daarnaast als voordeel dat je tot de kern van betrokkenheid kan komen. Dit heeft tot nieuwe gezichtspunten binnen mijn onderzoek geleid.

Het maken van beleid zal als specialist hoogbegaafdheid één van mijn eerste taken zijn. De uitkomst van mijn onderzoek kan ik daarbij goed gebruiken. Bij het maken van beleid kan ik nu inzetten op de kwaliteiten van de leerkrachten, daarbij weet ik waar hun kern van betrokkenheid ligt. Deze kern is onder andere belangrijk voor het maken van de gezamenlijke visie, maar dit is ook belangrijk om het team gemotiveerd en betrokken te houden.

Met dit onderzoek hoop ik een groter bewustzijn te kweken, op het gebied van goede interactie met hoogbegaafde leerlingen. Zodat binnen de interpersoonlijke competenties gewerkt kan worden aan de gewenste relatie tussen docenten en leerlingen, waar Brekelmans in haar onderzoek al over schrijft.

Daarbij hoop ik dat dit onderzoek motiverend werkt tot het toepassen van kernreflectie. Deze vorm van denken heeft mij en het team van mijn school veel kwaliteiten laten zien, dit zijn de bouwstenen voor onze toekomst!

Hoofdstuk 1

Aanleiding en probleemstelling

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Dat de invloed van een leerkracht groot is op het welbevinden van een kind, heb ik al vanaf de start van mijn eigen loopbaan als leerkracht ondervonden.

Als startende leerkracht had ik de kans om vaak in de klas bij collega's te mogen kijken, onder andere om sfeer te proeven. Van deze observaties heb ik veel geleerd, het heeft me uiteindelijk ook gevormd tot de leerkracht die ik nu ben.

Ik merkte al snel dat er bij leerkrachten veel verschillen zijn in het 'handelen' binnen de klas. In dit geval spreek ik over pedagogisch handelen. Ik observeerde de pedagogische aanpak van mijn collega's en ik heb de voor mij leerzame, positieve onderdelen door middel van zelfreflectie en evaluaties zoveel mogelijk eigen gemaakt. In deze periode heb ik gemerkt dat ik het samenwerkingsproces tussen leerkracht en leerlingen erg interessant vind.

Rust, orde en een aangename sfeer in een klas zijn zeer prettig en zijn naar mijn mening zeker voorwaarden om als leerkracht te zorgen dat een leerling goed met een taak bezig kan zijn. Maar als je verder gaat kijken dan deze voorwaarden, wat zorgt er dan voor dat een leerling en een leerkracht op een prettige manier met elkaar omgaan? Hoe wordt de relatie tussen leerkracht en leerling opgebouwd en hoe verloopt deze interactie? Zijn leerkrachten hier bewust mee bezig en zijn ze zich bewust van hun eigen gedrag? Deze vragen ontstonden tijdens klassenbezoeken, doordat ik vele verschillen merkte in het handelen en in de omgang van leerkrachten. Want hoe kan het dat verschillende leerkrachten, in vergelijkbare situaties, verschillend reageren? En welke invloed heeft dit op het hoogbegaafde kind?

1.2 Doelstelling van het onderzoek

Bovenstaande vragen brengen me tot het doel van het onderzoek. Hoe het kan dat leerkrachten in vergelijkbare situaties, verschillend reageren is voor mij van belang. Want als het inderdaad zo is dat leerkrachten vanuit verschillende denkbeelden handelen en het interactieproces vanuit verschillende idealen aangaan, dan kunnen deze verschillen wellicht zorgen voor een verschillend interactieproces met een hoogbegaafd kind.

Dit brengt me tot de volgende onderzoeksvraag: Hoe beïnvloedt het construct van de leerkracht het interactieproces met de hoogbegaafde leerling?

1.3 Doelstelling in het onderzoek

Om dichterbij een antwoord op mijn vragen te komen, vind ik het binnen mijn onderzoek van belang om te gaan kijken naar de 'kern' van het handelen van de leerkracht. Deze kern kan ook wel worden omschreven als een 'construct' (Kelly, 1955). Ik wil weten vanuit welke denkbeelden leerkrachten dagelijks handelen en hoe deze denkbeelden zijn opgebouwd. Zodat ik in beeld kan brengen hoe deze denkbeelden het interactieproces met een hoogbegaafd kind kunnen beïnvloeden. Als leerkracht basisonderwijs sta ik dagelijks in de praktijk. Ik merk dat er binnen het onderwijs vooral praktisch wordt gehandeld. Op zich logisch, want iedere dag is er een planning en al het werk moet worden gedaan. Ook tijdens vergaderingen wordt voornamelijk over praktische zaken gesproken. Toch blijft bij mij de vraag of het niet beter is voor leerkracht en leerling, als leerkrachten wel de tijd nemen om eens te focussen op het sociale proces. Oftewel tijd investeren in goede interactie met de leerling. Want interactie heeft wel degelijk invloed op het gedrag van kinderen. 'In de interactie tussen leraar en leerling kan je 'geraakt' worden door de leraar, in positieve of negatieve zin (Korthagen en Langerwerf, 2009)'. Ik wil weten of leerkrachten bewust bezig zijn met dit interactieproces en hoe ze met dit proces omgaan. Daarnaast wil ik weten wat de kwaliteiten van de leerkrachten zijn op het gebied van interactie en of ze deze kwaliteiten bewust inzetten, tijdens interactiemomenten met een hoogbegaafde leerling.

1.4 Probleemverkenning

Als ik mijn eigen, ideale klassensituatie zou kunnen creëren, dan zou ik een plek maken, waarin alle kinderen zich veilig en gewaardeerd voelen. Gezien en erkend worden door de leerkracht spelen in mijn visie een belangrijke rol voor het welbehagen van een kind. Korthagen en Langerwerf (2009) beschrijven dit als een 'authentieke relatie'. 'In een authentieke relatie tussen leraar en leerling gaat het vooral om aandacht voor ieders gevoelens en behoeften en ieders eigenheid met betrekking tot wat aan de orde is.' Deze authentieke relatie is in mijn visie erg belangrijk, omdat het voor mijn gevoel een voorwaarde is voor goed onderwijs. Een goed interactieproces, kan een grote bijdrage leveren aan de betrokkenheid van de

leerling. Dit blijkt ook uit het boek *De gemotiveerde leerling* van Bors en Stevens (2010), daarin is het volgende te lezen over het interactieproces tussen leerkracht en leerling:

Motivatie en demotivatie van leerlingen ontstaan altijd in de interactie tussen kind en schoolsituatie. De rol van de leerkracht bij de motivatie van de leerling is evident. Het gedrag van het kind beïnvloedt het gedrag van de opvoeder (met zijn visies op opvoeden en onderwijzen, verwachtingen over ontwikkeling, toekomstperspectief) en omgekeerd. Goed kijken naar kinderen is dan ook een eerste vereiste wanneer een school haar leerlingen gemotiveerd wil houden

Hieruit blijkt nogmaals hoe belangrijk het interactieproces tussen leerkracht en leerling is. Zoals Korthagen en Langerwerf als schrijven, 'het kan je raken in positieve en negatieve zin.' Het kan een leerling motivatie of demotivatie geven.

1.5 Onderzoeksvraag en deelvragen

Om antwoord te krijgen op mijn vragen ga ik uit van de volgende onderzoeksvraag:

Hoe beïnvloedt het construct van de leerkracht het interactieproces met de
hoogbegaafde leerling?

Ik ga uit van de volgende deelvragen:

- Hoe gaan de leerkrachten om met een hoogbegaafde leerling? Hoe zijn ze tot deze keuze gekomen?
- Maken leerkrachten bewuste keuzes tijdens de interactie met hoogbegaafde kinderen? Welke?
- Welke kwaliteiten bezitten leerkrachten om de interactie met een hoogbegaafde leerling goed te laten verlopen? Hoe zetten ze deze in?

1.6 De huidige situatie

Bij de start van dit onderzoek hebben de leerkrachten tijdens studiedagen en vergaderingen informatie gekregen over hoogbegaafdheid, ze weten wat compacten en verrijken is en ze hebben kennisgemaakt met de kenmerken van hoogbegaafdheid. Er is nog niet gesproken over het onderwerp interactie en hoogbegaafde kinderen en de (onbewuste) invloed die een leerkracht hierop heeft. Ook ik weet nog niet hoe mijn team denkt over interactie met hoogbegaafde kinderen. Ik weet nog niet hoe deze denkbeelden, die hun handelen bepalen, zijn opgebouwd.

1.7 Hoever denk ik te komen?

Aan het eind van het onderzoek verwacht ik een duidelijker beeld te hebben van het interactieproces dat plaatsvindt tussen de leerkrachten van mijn school en hoogbegaafde leerlingen. Daarnaast heb ik in beeld gebracht waarom deze leerkrachten het belangrijk vinden om dit interactieproces op deze manier laten verlopen.

1.8 Wat is er al bekend over eerder onderzoek?

Er zijn al onderzoeken gedaan naar de interactie tussen leerkracht en leerling. In deze onderzoeken komt ook naar voren op welke manier het interactieproces een positieve bijdrage kan leveren aan het onderwijs. Over het onderwerp 'constructen' zijn ook al meerdere artikelen verschenen. Onderzoeken die overlap hebben met het thema van mijn onderzoek, zijn onder andere de onderzoeken van Hanne Touw en Tanja van Beukering. Touw en van Beukering hebben de onderzoeksmethode 'Leraar in de spiegel' (2005) ontwikkeld. In deze methode wordt gekeken naar het contact tussen leerkrachten en gedragsmoeilijke kinderen en de invloed van een constructenonderzoek. Ook Kees van der Wolf (2005) zet in op gedragsproblemen, met een constructenonderzoek. Van der Wolf is lid van de kenniskring van lectoraat Gedragsproblemen in de Onderwijspraktijk, verbonden aan de Educatieve Faculteit van de Hogeschool van Utrecht. Deze kenniskring heeft verschillende activiteiten opgezet, waaronder het constructenonderzoek. Deze onderzoeken zijn in het bijzonder gericht op het in beeld brengen van 'constructen' om te komen tot zelfreflectie. Vaak om leerkrachten het inzicht te geven, wat hun rol is tijdens de omgang met probleemkinderen

Hoofdstuk 2

Theoretische verantwoording

2.1 Inleiding

In mijn onderzoek wil ik op zoek gaan naar persoonlijke constructen, om te begrijpen hoe deze het interactieproces met het hoogbegaafde kind beïnvloeden. In dit hoofdstuk zal ik uitleg geven over het begrip 'constructen', daarbij begin ik bij de Personal Construct Theory, van George Kelly (1955).

Het onderzoek naar deze persoonlijke constructen zal ik doen door middel van een interview. De vragen voor dit interview zijn opgesteld volgens het principe van kernreflectie (Korthagen, 2001). Het begrip kernreflectie en de gedachte achter kernreflectie, zal ik in dit hoofdstuk vanuit de theorie van Korthagen, beknopt beschrijven.

2.2 Wat zijn constructen?

Volgens Kelly bouwt elk individu in de loop van zijn leven een eigen werkelijkheid op met een aantal persoonlijke opvattingen en overtuigingen. Dit worden ook wel 'constructen' genoemd.

Deze 'constructen' vormen het persoonlijke interpretatiekader van een mens; achter elk construct zit een apart verhaal. Ze zijn gevormd in de loop van de tijd. Daarom zijn zij voor ieder individu uniek. Constructen bepalen de manier waarop een leerkracht zijn leerlingen tegemoet treedt (Duynstee en Touw, 2008).

Er zijn al verschillende onderzoeken met en naar constructen van leerkrachten gedaan. Deze onderzoeken hebben vaak te maken met zelfreflectie. 'Leerkrachten worden geconfronteerd met hun eigen ervaringen en overtuigingen en dat deze een belangrijke rol spelen tussen leraar en leerling (Touw en van Beukering, 2009).' Hier kan mijns inziens ook een link worden gemaakt met kernreflectie van Korthagen. Touw en van Beukering schrijven daarnaast, dat de theorie van Kelly het mogelijk maakt om het denken van leraren over leerlingen, bewust te maken.

De persoon van de leraar speelt hierbij een cruciale rol. Het gedrag van een leerling heeft invloed op de leraar, maar ook de leraar beïnvloedt de leerling-leraar-interactie.

Problemen, hoe ernstig ze ook zijn, zijn relatief. De ene leraar ziet en ervaart meer of andere problemen dan de ander en dit heeft invloed op zijn denken en handelen. Daarom is zelfinzicht zo belangrijk.

De ervaring die het denken en handelen van de leraar beïnvloedt, wil ik in mijn onderzoek centraal stellen.

In hoofdstuk 1 sprak ik al over de verschillen binnen het pedagogisch handelen van leerkrachten. Hieruit is uiteindelijk mijn onderzoeksvraag ontstaan, bovenstaande theorie raakt de kern van mijn onderzoek. Vooral de zin: 'De ene leraar ziet en ervaart meer of andere problemen dan de ander en dit heeft invloed op zijn denken en handelen.' Dit geeft alleen nog geen antwoord op mijn onderzoeksvraag: Hoe beïnvloedt het construct van de leerkracht het interactieproces met de hoogbegaafde leerling? Daarvoor is meer onderzoek nodig, specifiek gericht op hoogbegaafdheid. Daarom wil ik in mijn onderzoek gaan kijken naar de omgang met hoogbegaafde leerlingen en de kwaliteiten die leerkrachten bezitten binnen het omgaan met hoogbegaafde leerlingen. Door gebruik te maken van kernreflectie wil ik onderzoeken hoe leerkrachten handelen, denken en welke kwaliteiten ze bezitten. Want 'het denken over leerlingen is onlosmakelijk verbonden met de wijze waarop leraren denken over zichzelf, met hun eigen kwaliteiten en kwetsbaarheden (Touw en van de Beukering, 2009).' Deze kwaliteiten wil ik bij leerkrachten naar boven halen.

2.3 Een koppeling tussen constructen en interactie

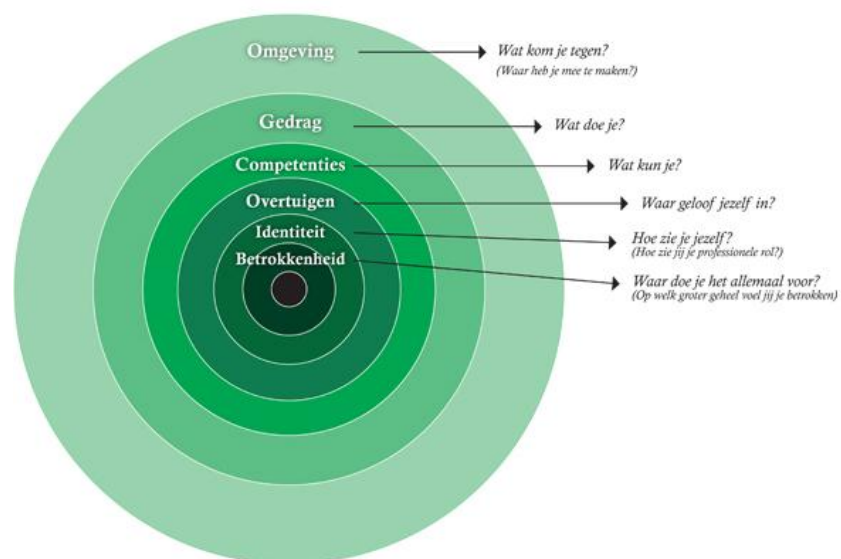
Als ik terug denk aan mijn eigen schooltijd dan zijn er leraren waarbij ik een fijne tijd heb gehad. De sfeer in de klas voelde goed, ik voelde me veilig en ik kon voor mijn gevoel fijn werken bij deze leerkrachten. Er waren ook leerkrachten die een minder fijn gevoel opwekten. Zij brachten bij mij een gespannen gevoel naar boven, het gevoel van 'op je hoede zijn'. Ik was bij deze leerkrachten bang om te falen en ik durfde daardoor minder van mijzelf te laten zien. 'De leraar met zijn visie op leren en ontwikkeling en zijn visie op verschillen tussen leerlingen heeft een essentiële invloed op het leergedrag en de motivatie van leerlingen' (Bors & Stevens, 2010).

Het verschil in deze visies heb ik als kind zelf kunnen ervaren. Of ik daardoor ook minder gemotiveerd was? Ik ga ervan uit van wel, want in mijn hoofd was ik volop met andere dingen bezig dan met mijn werk.

Volgens Bors en Stevens hebben de sfeer in de klas en het leerklimaat inderdaad hun invloed op motivatie. 'Bepalend voor dat klimaat is de houding en het optreden van de leraar, feitelijk zijn pedagogisch leiderschap.' Hieruit blijkt opnieuw een verband tussen constructen (houding), interactie (optreden van de leraar) en de invloed die dit samen heeft op het kind (pedagogisch leiderschap).

2.4 Kernreflectie

Om te weten te komen hoe de leerkrachten van mijn school handelen en denken binnen het interactieproces met hoogbegaafde leerlingen maak ik gebruik van kernreflectie. Kernreflectie is een manier van reflecteren, bedacht door Fred Korthagen (2001). Daarbij wordt gebruik gemaakt van het 'ui-model'. 'Het reflecteren over de zes lagen van de ui heet kernreflectie, omdat het je brengt tot de kern, jouw kern. Dat leidt tot een leerproces waar alle lagen bij betrokken zijn.' Deze vorm van reflecteren heeft als voordeel dat je tot de diepere lagen van iemands persoonlijkheid kan komen. 'We zien de verschillende krachten in en buiten ons als de lagen van een ui, er zijn oppervlakkige krachten en krachten die dieper in ons verborgen liggen.' Figuur 1 laat de lagen van kernreflectie zien.

Figuur 1. Het 'ui-model' van Korthagen.

De binnenste lagen van het ui-model: identiteit en betrokkenheid, hebben voornamelijk te maken met de kern van het reflecteren. Hierin kunnen zich volgens Korthagen ook discrepanties voortdoen, waar problemen aan ten grondslag liggen.

Dat wil zeggen een spanningsveld dat zich op een dieper niveau bevindt dan als slechts de buitenste niveaus van het model bij de reflectie betrokken worden. Het gaat dan om een spanningsveld dat te maken heeft met de kern van de persoon. Meestal blijkt dat met het formuleren van dit spanningsveld het probleem helder is geworden dat ten grondslag ligt aan veel andere problemen, op het niveau van gedrag, bekwaamheden of overtuigingen.

Binnen mijn onderzoek maak ik gebruik van het 'ui- model', omdat ik tot de kern van het handelen van de leerkracht wil komen. De bestaande vragen van dit 'ui-model' koppel ik aan vragen over interactie met hoogbegaafde leerlingen. Deze vragen gebruik ik tijdens mijn onderzoek om leerkrachten te interviewen.

Tijdens deze interviews wil ik door middel van kernreflectie ook gaan kijken naar de kwaliteiten van de leerkrachten. Korthagen en Langerwerf (2009) omschrijven deze persoonlijke kwaliteiten als 'kernkwaliteiten. Enkele voorbeelden hiervan zijn: zorgzaamheid, creativiteit, inlevingsvermogen, daadkracht, geduld, eerlijkheid, moed, optimisme, zelfstandigheid, bescheidenheid, betrokkenheid, flexibiliteit. 'Je zou kernkwaliteiten kunnen zien als de bron van welzijn (mensen voelen zich goed als ze hun kwaliteiten kunnen inzetten) en effectiviteit in zeer uiteenlopende situaties.' Ik wil weten of deze kernkwaliteiten invloed hebben op de interactie met een hoogbegaafde leerling en of leerkrachten deze kwaliteiten bewust inzetten.

Hoofdstuk 3

Onderzoeksmethodologie

3.1 Inleiding

Om te komen tot antwoorden, is er onderzoek nodig. In dit hoofdstuk beschrijf ik hoe ik dit onderzoek ga doen. Welke onderzoeksvorm ik daarvoor gebruik en hoe ik de gegevens ga verwerken.

3.2 Welke onderzoeksvorm en waarom?

Ik maak gebruik van een kwalitatief onderzoek, een interview. Ik kies hiervoor, omdat ik een diepgaand inzicht wil krijgen in het handelen van de leerkrachten. Binnen dit kwalitatieve onderzoek maak ik gebruik van een semigestructureerd interview. 'Het semigestructureerd interview heeft een onderwerp en een aantal hoofdvragen die aan de orde moeten komen' (Harinck, 2010). Ik heb als onderzoeker wel de vrijheid om in beperkte mate de volgorde aan te passen als dat beter in de loop van het gesprek past. Ik kies hier bewust voor, omdat ik tijdens een interview door kan vragen en beter tot de 'kern' kan komen. Door het gebruik van een vragenlijst kan ik makkelijker bij mijn doel blijven, doordat ik vooraf de vragen heb opgesteld.

3.3 Hoe ga ik data verzamelen?

Onze school heeft 4 verschillende combinatiegroepen. Ik heb er daarom voor gekozen, om bij minimaal 4 leerkrachten een interview af te nemen. Ik wil namelijk uit iedere groep minimaal een leerkracht interviewen. Daardoor krijg ik een beeld van leerkrachten uit alle groepen. De gesprekken neem ik op en werk ik op een later moment uit. Dit materiaal ga ik daarna 'indikken', zodat ik de meest relevante antwoorden per geïnterviewde overhoud. Deze gegevens ga ik daarna in een 'matrix' plaatsen. 'Dit vergemakkelijkt de interpretatie van de gegevens, omdat de interviewvragen die bij elkaar horen samen in een matrix verwerkt worden (Harinck, 2010). Hierdoor kan ik de antwoorden schematisch weergeven. Deze matrix is te vinden in hoofdstuk 4, figuur 3.

3.4 Hoe geef ik de onderzoeksmiddelen en instrumenten vorm?

Door te onderzoeken hoe de kernkwaliteiten zijn opgebouwd, wil ik uiteindelijk te weten komen vanuit welke constructen leerkrachten handelen en hoe dit construct het interactieproces beïnvloedt. 'Het beschouwen van de leraar vanuit het perspectief van verschillende lagen maakt ook wetenschappelijke analyses van het functioneren van leraren meer valide en verbreedt onze blik op goed leraarschap' (Korthagen, 2001). De validiteit van kernreflectie, maakt het zeer bruikbaar voor mijn onderzoek. Vandaar dat ik voor het opstellen van de vragenlijst gebruik maak van kernreflectie. Kernreflectie bestaat uit 6 lagen waar ook 6 vragen aan te verbinden zijn. Deze vragen van kernreflectie pas ik aan, zodat ze aansluiten bij het thema: interactie met hoogbegaafde kinderen. Door de juiste vragen te stellen wil ik antwoord krijgen op mijn onderzoeksvraag: Hoe beïnvloedt het construct van de leerkracht het interactieproces met de hoogbegaafde leerling?

De door mij gemaakte en gebruikte vragenlijst is hieronder te zien, in figuur 2.

Vragenlijst interactie met hoogbegaafde kinderen
Omgeving
Wat kom je tegen?
1. Hoe valt een hoogbegaafde leerling jou op?
- In gedrag
- Tijdens interactie momenten
Gedrag
(handelen)
Wat doe je?
2. Hoe ga je om met hoogbegaafde leerlingen?
- Ga je anders om met een hoogbegaafde leerling, dan met andere leerlingen?
Bekwaamheden
(persoonlijke kwaliteiten)
Wat kun je?
3. Wat zorgt ervoor dat de interactie tussen jou en je hoogbegaafde leerlingen prettig verloopt?
- Welke kwaliteiten kun je op dit gebied benoemen?

Overtuigingen**(beroepsopvattingen)****Waar geloof je in?**

4. Wat is je overtuiging, op het gebied van hoogbegaafdheid? (Welke aanpak/manier van handelen is volgens jou goed voor deze leerlingen?)
 - Hoe ben je tot deze overtuiging gekomen?

Identiteit**(intenties, ambities en idealen)****Wie ben je in je werk?**

5. Hoe zie jij jezelf tijdens het werken met een hoogbegaafde leerling?
 - Hoe beïnvloedt jouw overtuiging, jouw identiteit?
6. Als je jouw hoogbegaafde leerlingen over 10 jaar terug ziet, hoe wil je dat deze leerlingen terugkijken op de interactie tussen jou en hen?
 - Waarom is dit voor jou belangrijk?

Betrokkenheid**(verlangens, emotionele basisbehoeften, fysieke basisbehoeften, ambities en idealen)****Waar doe je het allemaal voor?**

7. Als je jouw hoogbegaafde leerlingen over 10 jaar terug ziet, wat is de belangrijkste les die ze hebben geleerd van de interactie tussen jou en hen?
 - Waarom vind je dit belangrijk?
 - Hoe bepaal je voor jezelf wat belangrijk is en wat minder belangrijk is?
8. Wat is je missie?
 - Houdt deze verband met hoogbegaafdheid? Waarom (nog) niet?
 - Hoe is deze missie tot stand gekomen?
9. Wat inspireert je tijdens de omgang met hoogbegaafde kinderen?
 - Wat geeft je energie?
 - Waarom is dit voor jou een inspiratiebron?

Figuur 2. Vragenlijst Interactie met hoogbegaafde kinderen.

3.5 Hoe ga ik om met triangulatie?

Om mijn onderzoek vanuit verschillende invalshoeken te kunnen bekijken, houd ik niet alleen interviews met teamleden, ik ga ook in gesprek met de directeur. Van hem wil ik weten wat de kwaliteiten van het team zijn, op het gebied van interactie met hoogbegaafde kinderen. Deze kwaliteiten vergelijk ik met de kwaliteiten die leerkrachten zelf benoemen.

3.6 Hoe ga ik om met validiteit en betrouwbaarheid?

Tijdens het afnemen van de interviews maak ik gebruik van een vragenlijst. Dit zorgt ervoor dat ik bij alle leerkrachten dezelfde vragen ga stellen. Ik ben me ervan bewust dat het afnemen van een interview een momentopname blijft en dat ik wellicht bij de ene leerkracht wat meer door zal vragen, maar dit is precies de reden dat ik kies voor een interview en niet voor een enquête. Ik wil door kunnen vragen. Bij het schrijven van mijn conclusie zal ik hier rekening mee houden.

Om vooraf de validiteit van mijn onderzoek te waarborgen heb ik de vragenlijst vooraf besproken met de begeleider van mijn opleiding en ik heb de vragenlijst bekeken met de directeur van mijn school.

3.7 Wat doe ik met ethische kwesties?

Het afnemen van een interview zal voor sommige leerkrachten wellicht als spannend worden ervaren. Ik wil daarom voor de start van het interview duidelijk maken wat het doel van het interview is. Ik ga op zoek naar de kwaliteiten van deze leerkrachten. Binnen mijn onderzoek is het niet interessant om te weten welke kennis leerkrachten hebben op het gebied van hoogbegaafdheid. Door ze deze informatie vooraf te geven, probeer ik de geïnterviewde op zijn/ haar gemak te stellen. Ik verwacht daarnaast weinig ethische kwesties, omdat ik binnen mijn onderzoek uitga van kwaliteiten. Ik verwacht dat dit als positief zal worden ervaren.

Hoofdstuk 4

Data analyse en resultaten

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal ik een analyse maken, door de gegevens van de interviews te plaatsen in een matrix. Daarnaast heb ik de directeur van mijn school gevraagd naar zijn visie op de kwaliteiten van de leerkrachten op het gebied van hoogbegaafdheid.

4.2 Beschrijving data-analyse en resultaten

Uit de informatie van het interviewmateriaal, heb ik steekwoorden geconstrueerd³.

Deze informatie plaats ik in de cellen van de matrix.

Hier volgt een weergave van de kwalitatieve data van de interviews:

	Leraar 1	Leraar 2	Leraar 3	Leraar 4
Vraag 1a Hoe valt een hoogbegaafde leerling jou op?	- Afzijdig - Niet aandurven - Bang om het niet goed te doen - Leergierig - Verdieping is spannend	- Veel weten - Meer willen weten/leren - Hekel aan herhaling - Taalgebruik (woordenschat, zinsbouw, spelen met taal)	- Veel vragen stellen, bevestiging zoeken - Verveelde houding - Snel van begrip - Andere leerlingen vervelen	- Bravoure - Timide - Faalangstig - Moeilijk integreren met de rest van de groep - Afwachten - Dromerig
Vraag 1b Waar baseer je dit op?	- Ervaring - Kennis van de leerling uit het verleden	- Gevoel - Kijken - Reacties van kinderen - Achtergrondkennis	- Gelezen	- Boek gelezen - Ervaring

³ De uitwerking van de complete interviews is te vinden in de bijlagen, blz. 39 t/m 64.

Vraag 2a Hoe ga je om met een hoogbegaafde leerling?	- Tast af - Voorzichtig benaderen - Niet forceren - Veiligheid bieden	- Behandelen op eigen niveau - Afweging in leerkrachtgedrag: behoeften leerling, niveau en leeftijd	- Gesprekken voeren op sociaal-emotioneel gebied - Vragen naar behoeften - Zorgen voor voldoende uitdaging	- Belevingswereld - Extra begeleiding op sociaal gebied - Bewust bij een activiteit plaatsen waar nog in geoefend moet worden - Op zoek naar materialen en uitdaging - Uitgaan van de interesse en de sterke kanten van het kind
Vraag 2b Ga je anders om met een hoogbegaafde leerling dan met een andere leerling?	- Ja, voorzichtig benaderen	- Ja, alle kinderen afstemming. - Diepgang in gesprek	- Onbewust wel - Meer tijd op sociaal-emotioneel gebied	- Nee, alle kinderen op eigen niveau. Wel heel bewust van hogere en lagere niveaus binnen de klas
Vraag 3 Wat zorgt ervoor dat de interactie tussen jou en je hoogbegaafde leerlingen prettig verloopt? Kwaliteiten.	- Aanvoelen - Op gemak stellen - Veiligheid bieden - Openheid - Respect/ in hun waarde laten - Niet forceren - Positief benaderen	- Kinderen mogen zijn wie ze zijn - Uit alle kinderen het hoogst haalbare eruit halen - Stimuleren - Samen met het kind	- Gesprekstechniek en - Luisteren - samenvatten	- Open staan - Kind in waarde laten - Veiligheid bieden - Belangstelling voor interesse, doorvragen - Stimuleren - Kind laten weten dat hij "gezien" is

Vraag 4a Wat is je overtuiging op het gebied van hoogbegaafdheid?	- Dat het kind op zijn gemak is - Sturen en begeleiden, zodat er iets gaat gebeuren - Succeservaringen	- Uit kinderen halen wat erin zit. - Hoogbegaafdheid is een kwaliteit die je kinderen moet leren benutten	- Duidelijkheid bieden - Een luisterend oor - Begrip - Een combinatie van bovenstaande kwaliteiten	- Eigen tempo mogen volgen - Een kind mag laten zien wat hij/zij kan - Kinderen niet afremmen
Vraag 4b Hoe ben je tot deze overtuiging gekomen? Waarom is dit zo belangrijk voor je?	- Zodat kinderen goed in hun vel zitten - Het opent de ogen voor ze - Van succeservaringen leren ze ook weer - Vertrouwen - De kick dat het gelukt is - De drempel wordt daardoor minder hoog	- Ervaring - Gevoel - 'Ik wil het graag goed doen' - Ruimte geven om zichzelf te zijn - Maatschappij - Kinderen op de juiste plek laten komen	- Eigen ervaring, in eigen schooltijd gemist	- Gevoel - Overtuiging
Vraag 5a Hoe zie jij jezelf tijdens het werken met hoogbegaafde leerlingen?	- Enthousiasme overdragen - Een vertrouwensband met ze hebben - Het kind vertrouwen geven	- Begeleider - Coachend - Talenten en aandachtspunten laten zien - Bewust maken van hun eigen kunnen - Aan de hand nemen bij wat ze moeilijk vinden	- Stel veel vragen - Veel geduld - Kwetsbaar opstellen - Kind uitdagen/ motiveren	- Betrokken

Vraag 5b Hoe beïnvloed jouw overtuiging jouw identiteit?	- Openheid - Enthousiasme uitstralen - Betrokken blijven	- Gericht op individuele kinderen - Kijken naar onderwijsbehoeften - Kinderen tot hun recht laten komen	- Zorg voor iedereen - Op zoek naar uitdaging - Eisen stellen - Hoge verwachtingen hebben	- Motivatie in het zoeken naar uitdagingen - Wisselwerking met het kind - Geven van complimentjes, benoemen wat je ziet
Vraag 6a Hoe wil je dat jouw leerlingen over 10 jaar terug kijken op de interactie tussen jou en hen?	- Positief - Dat hij zichzelf kon blijven - Dat hij kansen heeft kunnen nemen - Dat hij goed terecht is gekomen - Dat hij kon zijn wie hij was	- Positief - Zinnige dingen geleerd voor de toekomst - Gevoel gegeven dat hij mocht zijn wie hij was - Ingespeeld op behoeften van de leerling	- Erkenning - Begripvol	- Dat hij het fijn heeft gehad
Vraag 6b Waarom is dit voor jou belangrijk?	- Veiligheid - Vorming voor verdere leven - Zelfvertrouwen - Acceptatie van maatschappij	- Kwaliteiten benutten voor de toekomst - Kinderen in de maatschappij, op de juiste plek terecht laten komen.	- Ontwikkeling van het kind	- Uniekheid van het kind - Eigen identiteit van het kind en daar een goed gevoel over hebben - Zekerheid om de wereld te betreden en dingen te doen en te ondernemen

Vraag 7a Wat is de belangrijkste les voor hoogbegaafde leerlingen van de interactie tussen jou en hen?	- Zichzelf kunnen zijn - Niet dwangmatig dingen moeten doen - Zelfvertrouwen is gegroeid	- Inzicht krijgen in zijn eigen kwaliteiten, daardoor goede keuzes kunnen maken voor de toekomst.	- Hoge eisen, hoge verwachtingen - Ruimte voor eigen ideeën en creativiteit	- Dat ze mogen zijn wie ze zijn
Vraag 7b Hoe bepaal je voor jezelf wat belangrijk is en wat minder belangrijk is?	- Op gevoel - Waarden en normen - Hoe je zelf in het leven staat - Overleg met collega's	- Dat gun ik kinderen - Dat is een gevoel - Meegeven voor de toekomst	- Door goed te kijken	- Ervaring - Overtuiging - Visie
Vraag 8 Wat is je missie?	- Veiligheid - Weerbaarheid - Missie hoogbegaafdheid ? → nee, te weinig ervaring en te weinig kennis	- Onderwijs aan individuele kinderen - Missie hoogbegaafdheid? → Ja: - Ontplooien tot de persoon die ze zijn - Evenwicht tussen kennis en sociale vaardigheden - Kinderen kunnen kennis delen met een ander	- Klaarstomen voor het VO en voor de maatschappij - Missie hoogbegaafdheid ? → Ja, kinderen moeten op de juiste plaats terecht komen, voornamelijk in het VO.	- Een bodem geven om te mogen groeien - Missie hoogbegaafdheid? → Niet altijd. Missie voor alle kinderen
Vraag 9 Wat inspireert je tijdens de omgang met hoogbegaafde kinderen?	- Reacties van de kinderen - Succes(ervaring) van het kind	- Succeservaringen van het kind - Kennisoverdracht tussen leerlingen	- Uitdaging voor mijzelf - Competitiegevoel - Kinderen uitdagen - betrokkenheid vergroten	- Uitdaging - Creatief denken, op zoek naar oplossingen - Ontwikkelen van nieuwe inzichten en ideeën - In ontwikkeling blijven

Figuur 3. Matrix met interviewmateriaal.

4.3 Interpretatie resultaten data-analyse

De matrix (figuur 2) laat zien dat er verschillen en overeenkomsten zijn, binnen de omgang met hoogbegaafde leerlingen.

Verskillende antwoorden worden vooral gegeven bij vraag 1. Deze vraag heeft betrekking op het signaleren van een hoogbegaafde leerling. Ook vraag 2, een vraag over de omgang met hoogbegaafde kinderen, laat zien dat de ene leerkracht wat meer aftast, terwijl een andere leerkracht er bewust voor kiest om gesprekken te voeren met de leerlingen. Ook wordt er door een leerkracht ingezet op sociaal-emotioneel gebied.

De overtuigingen die leerkrachten hebben verschillen per leerkracht. De ene leerkracht vindt het belangrijk dat een kind zich op zijn/haar gemak voelt, terwijl andere leerkrachten graag uit het kind willen halen wat erin zit en het kind niet willen afremmen. Een andere leerkracht vindt het belangrijk om het kind zo te begeleiden dat er duidelijkheid en structuur binnen het denken ontstaat.

Er zijn ook veel overeenkomsten te zien binnen de antwoorden van de leerkrachten. Alle leerkrachten geven aan dat ze bewust of onbewust anders omgaan met een hoogbegaafde leerling. Voor de één is dit diepgang binnen een gesprek, voor de ander is dit meer aandacht op sociaal gebied.

Bij het aangeven van kwaliteiten op het gebied van interactie met een hoogbegaafde leerling geven alle leerkrachten aan dat openheid of gesprekken voeren een belangrijke kwaliteit is. Daarnaast komen vaak omschrijvingen rondom 'respect' naar voren als kwaliteit. Ook 'stimuleren' wordt door twee leerkrachten aangegeven als een kwaliteit. De meeste leerkrachten geven aan tot deze overtuiging te zijn gekomen vanuit hun gevoel. Een leerkracht geeft aan dat dit is ontstaan uit onvrede over zijn/haar eigen schooltijd.

Veel leerkrachten geven aan dat ze tijdens het werken met hoogbegaafde kinderen betrokken zijn. Dit komt terug in antwoorden, zoals: vertrouwen geven, begeleider, bewust maken, kwetsbaar opstellen, motiveren. Leerkrachten geven aan dat dit ook in hun identiteit terug te zien is. Hierin geven leerkrachten de volgende kwaliteiten aan: betrokken, kijken naar onderwijsbehoeften, op zoek gaan naar uitdaging, enthousiasme, hoge eisen stellen.

Op de vraag: Hoe wil je dat een hoogbegaafde leerlingen terugkijkt op de interactie tussen jou en hen? Geven alle leerkrachten hetzelfde antwoord: positief. Dit heeft voor alle leerkrachten te maken met de toekomst van de leerling. Er wordt vaak gesproken over een goede ontwikkeling en de juiste plek in de maatschappij. De belangrijkste les binnen de interactie, moet volgens de leerkrachten zijn dat leerlingen de ruimte moeten nemen om zichzelf zijn.

Voor het maken van deze keuzes handelen de meeste leerkrachten vanuit hun gevoel of op basis van ervaring. Een leerkracht gaf als antwoord: 'Dat gun ik kinderen.'

Alle leerkrachten hebben een duidelijke missie. Bij de vraag of leerkrachten een missie hebben die verband houdt met hoogbegaafdheid, geven 2 van de 4 leerkrachten aan dat die er is. Deze missie houdt voor beiden verband met de toekomst: de juiste plek op het voortgezet onderwijs en het kunnen overdragen van je kennis.

Leerkrachten willen leerlingen graag weerbaar maken, ze laten ontplooiën tot de persoon die ze zijn en 'klaarstomen' voor het voortgezet onderwijs.

Inspiratie voor het onderwijs komt bij alle leerkrachten vanuit de kinderen. Eén leerkracht geeft aan, het leuk te vinden om de competitie aan te gaan met leerlingen. Leerkrachten geven vaak aan 'trots' te zijn op hun leerling, als ze het goed doen. Met name de succeservaringen van de kinderen wordt als grote inspiratiebron ervaren.

4.4 Kwaliteiten van de leerkrachten, visie van de directeur

De directeur kon de volgende kwaliteiten van zijn team aangeven:

- Enthousiasme Geestdrift. Met hart en ziel wordt er gewerkt.
- Humor Speelsheid. Met humor wordt er gerelativeerd.
- Zorgzaamheid Betrokkenheid. Er is zorg voor elkaar.
- Voorzichtigheid Behoedzaamheid. De kat uit de boom kijken.
- Zorgvuldigheid Nauwgezetheid. Geen half werk willen leveren.

Hoofdstuk 5

Conclusies

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk blik ik terug op de verzamelde data van hoofdstuk 4. Met behulp van deze data zal ik antwoord geven op de door mij geformuleerde onderzoeksvragen. Daarnaast zal ik de belangrijkste conclusies van het onderzoek vermelden en koppelen aan de al eerder besproken theorie.

5.2 Antwoord op de onderzoeksvragen

Om duidelijk antwoord te kunnen geven op mijn onderzoeksvraag: Hoe beïnvloedt het construct van de leerkracht het interactieproces met de hoogbegaafde leerling, is het belangrijk dat ik begin met het beantwoorden van de deelvragen. Deze deelvragen vormen samen het uiteindelijke antwoord op de onderzoeksvraag.

Deelvragen:

- Hoe gaan de leerkrachten om met een hoogbegaafde leerling? Hoe zijn ze tot deze keuze gekomen?

Leerkrachten gaan op verschillende manieren om met hoogbegaafde kinderen. De een tast af en wil het kind voorzichtig benaderen, de ander kijkt goed naar de leerling behoeften en maakt aan de hand van deze gegevens een keuze. Er zijn ook leerkrachten die de bewuste keuze maken, om in te zetten op de sociale ontwikkeling van het kind.

Leerkrachten maken deze keuze vaak vanuit hun gevoel en met de kennis die ze hebben opgedaan uit het verleden. Dit kan ook kennis van de vorige leerkracht zijn. Het gevoel waar leerkrachten over spreken is het construct waar ik in hoofdstuk 2 al eerder over sprak. 'Constructen bepalen de manier waarop een leerkracht zijn leerlingen tegemoet treedt' (Duynstee en Touw, 2008).

Er zijn ook leerkrachten die kennis hebben, gebaseerd op theorie. Deze leerkrachten hebben boeken of artikelen gelezen en nemen deze kennis mee in het maken van hun keuze. Wat opvalt in de antwoorden van de leerkrachten, die meer theoretische kennis hebben, is dat deze leerkrachten allebei kiezen voor

aandacht op sociaal-emotioneel gebied. Dit is opvallend, want volgens De Bruin-de Boer & van Gerven (2009) blijkt uit een artikel van Lehman en Erdwins (1981) dat 'uit divers onderzoek is gebleken dat er geen sprake is van grote verschillen tussen het sociaal-emotioneel functioneren van begaafde mensen en dat van gemiddelde mensen'. Uit de antwoorden van de leerkrachten kan ik in dit geval concluderen dat deze leerkrachten ervan uitgaan, dat begaafde leerlingen vaak extra begeleiding nodig hebben. Als je verder gaat kijken in de theorie, blijkt toch dat leerkrachten er goed aan doen, om de leerling goed te volgen en zo nodig, extra te begeleiden op sociaal-emotioneel gebied. Verbaal sterke kinderen doorlopen de stadia van ToM⁴ (Steerneman, 2004) sneller. 'Het gevolg kan zijn dat de interactie met hun omgeving, de ontwikkeling van een passende sociale identiteit en de ontwikkeling van een correct zelfbeeld onder spanning kan zetten' (De Bruin-de Boer & van Gerven, 2009). Bij deze spanningen kan een hoogbegaafde leerling de ondersteuning van een leerkracht goed gebruiken en kan de leerkracht deze kwaliteiten 'preventief en curatief' inzetten (De Bruin-de Boer & van Gerven, 2009).

- Maken leerkrachten bewuste keuzes tijdens de interactie met hoogbegaafde kinderen? Welke?

Alle leerkrachten geven aan dat ze bewust of onbewust anders omgaan met hoogbegaafde leerlingen. Leerkrachten maken met name bewuste keuzes op sociaal-emotioneel gebied. Daarin willen ze de leerling veiligheid bieden of extra begeleiding bieden. In de voorgaande deelvraag heb ik al omschreven wat de meerwaarde kan zijn van deze extra begeleiding op sociaal-emotioneel gebied. Op de vraag hoe leerkrachten zichzelf zien in de omgang met hoogbegaafde leerlingen, worden andere antwoorden gegeven. Als leerkrachten naar zichzelf kijken, binnen het interactieproces met hoogbegaafde kinderen, vinden ze het belangrijk om: een vertrouwensband op te bouwen, veel vragen te stellen, coachend te werk te gaan, veel geduld te hebben, zich kwetsbaar op te stellen, betrokken zijn. Tussen de werkelijke omgang en hoe leerkrachten zichzelf zien, zit dus een discrepantie.

⁴ Theory of Mind

Er is wel een duidelijk verband te zien tussen de overtuiging van de leerkracht, de identiteit van de leerkracht en hoe deze overtuiging de identiteit van de leerkracht beïnvloedt.

Hieruit is te concluderen dat leerkrachten wel nadenken over de interactie met hoogbegaafde kinderen, ze hebben ook een (ideaal)beeld in hun hoofd. Maar in de omgang met deze leerlingen is dit nog niet altijd zichtbaar of zijn ze hier nog niet bewust mee bezig.

- Welke kwaliteiten bezitten leerkrachten om de interactie met een hoogbegaafde leerling goed te laten verlopen? Hoe zetten ze deze in?

Leerkrachten geven aan, in bezit te zijn van de volgende kwaliteiten:

- Aanvoelen
- Op gemak stellen
- Veiligheid bieden
- Openheid
- Respect/In hun waarde laten
- Niet forceren
- Positief benaderen
- Het hoogst haalbare eruit willen halen
- Stimuleren
- Samenwerken/overleggen met het kind
- Gesprekstechnieken
- Belangstelling

Leerkrachten zetten deze kwaliteiten in: tijdens gesprekken met leerlingen, om een vertrouwensband op te bouwen, om de talenten en aandachtspunten aan het kind duidelijk te maken, om het kind uit te dagen of te motiveren.

De directeur benoemt de volgende kwaliteiten: enthousiasme, humor, zorgzaamheid, voorzichtigheid, zorgvuldigheid.

Als beide kanten met elkaar vergeleken worden, dan valt er dus nog wat te halen.

De directeur ziet kwaliteiten die het team (nog) niet ziet: humor, zorgvuldigheid.

Daarnaast ziet het team kwaliteiten die de directeur nog niet ziet: samenwerken, het hoogst haalbare eruit willen halen.

Er zijn ook kwaliteiten die aan beide kanten worden ervaren: zorgvuldigheid & niet forceren, zorgzaamheid & stimuleren.

De kwaliteiten die leerkrachten benoemen zullen door de hoogbegaafde leerling als zeer prettig worden ervaren. Dit kan duidelijk worden gemaakt door uit te gaan van de authentieke relatie tussen leerkracht en leerling, waar ik in hoofdstuk 1 al over sprak. De kwaliteiten van de leerkrachten zijn te koppelen aan de onderdelen, die volgens Korthagen en Langerwerf (2009), de authentieke relatie handen en voeten geven: acceptatie, empathie en authenticiteit. Deze drie onderdelen komen voort uit een aantal relationele competenties van leraren, geformuleerd door de psycholoog Rogers (1973). 'Deze competenties zijn tot op de dag van vandaag van belang om leerlingen te ondersteunen'.

Met de kwaliteiten van leerkrachten duidelijk in beeld, kan er meer worden gedaan, ze kunnen een nieuwe kijk opleveren. Op het moment dat de kwaliteiten van de leerkrachten worden benaderd vanuit de positieve psychologie (Csikszentmihalyi, 1999), kan er worden aangesloten op de positieve beleving van leerkrachten (Fredrickson, 2002), zodat deze kwaliteiten worden verbreed en uitgebouwd. Volgens Fredrickson wordt je bewustzijn ruimer als je aandacht is gericht op positieve dingen, bijvoorbeeld je eigen kwaliteiten. Je wordt helderder en creatiever. En aangezien 'het denken over leerlingen onlosmakelijk is verbonden met de wijze waarop leraren denken over zichzelf, met hun eigen kwaliteiten en kwetsbaarheden' (Touw en van de Beukering, 2009), werkt het benadrukken van de kwaliteiten van de leerkrachten wellicht ook positief voor de hoogbegaafde leerling.

Nu de deelvragen besproken en beantwoord zijn, eindig ik deze paragraaf met het beantwoorden van mijn onderzoeksvraag:

- Hoe beïnvloedt het construct van de leerkracht het interactieproces met de hoogbegaafde leerling?

Leerkrachten geven meerdere malen aan, vanuit hun gevoel te handelen. Dit zijn ervaringen, kennis en waarden en normen uit het verleden van de leerkracht: Het construct. Leerkrachten gebruiken dit construct om te bepalen wat ze belangrijk vinden binnen de interactie met hoogbegaafde leerlingen, ze kunnen hierin ook hun

kwaliteiten benoemen. Het toepassen van deze kwaliteiten gebeurt nog niet bewust en is nog niet altijd zichtbaar in de praktijk. Leerkrachten laten het construct dus vaak onbewust het interactieproces met hoogbegaafde leerling beïnvloeden.

5.3 Conclusies

- Leerkrachten gebruiken hun construct om te bepalen wat ze belangrijk vinden binnen de interactie met hoogbegaafde leerlingen.
- Leerkrachten kunnen hun kwaliteiten binnen het interactieproces met hoogbegaafde leerlingen benoemen.
- Leerkrachten passen hun kwaliteiten niet bewust toe tijdens het interactieproces met hoogbegaafde leerlingen.
- Succeservaringen van de hoogbegaafde leerling, zijn voor leerkrachten de kern van betrokkenheid.

Naast het antwoorden en conclusies levert mijn onderzoek een aantal nieuwe gezichtspunten op:

- Het kan de leerkrachten helpen hun kwaliteiten te verbreden en uit te bouwen vanuit de positieve psychologie van Csikszentmihalyi (1999) en volgens de theorie van Fredrickson (2002), zoals in paragraaf 2 is beschreven. Hierdoor zouden leerkrachten hun kwaliteiten bewuster in kunnen zetten. Een vervolgonderzoek zou hier een goede bijdrage aan kunnen leveren.
- Leerkrachten hebben de tijd genomen om na te denken over het onderwijs. Dit heeft ze een moment van bezinning gegeven. Ze zijn bij zichzelf nagegaan hoe zij denken en waar hun kern van betrokkenheid zit. 'Ze gaan op zijn minst wat meer letten op de kernkwaliteiten van leerlingen' (Korthagen & Langerwerf, 2009).
- De informatie naar aanleiding van de vragenlijst, geeft een duidelijk beeld van de visie van leerkrachten op het gebied van hoogbegaafdheid en de kwaliteiten die aanwezig zijn binnen de school. Deze informatie is belangrijk voor de 'Specialist Hoogbegaafdheid' en de directie van de school. Zij kunnen deze gegevens gebruiken als startpunt voor het maken van beleid. In dat geval is het wel gewenst om bij meer leerkrachten, of indien mogelijk bij alle leerkrachten, de vragenlijst af te nemen.

Hoofdstuk 6

Evaluatie onderzoek-discussie

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk kijk ik terug op het onderzoek. Wat heeft het onderzoek mij opgeleverd en wat heb ik ervan geleerd? En misschien nog wel het belangrijkste wat kan ik meenemen als toekomstig 'Specialist Hoogbegaafdheid'?

6.2 Wat ging wel, wat ging niet goed?

De relatie tussen leerkracht en leerling heeft me altijd al geboeid, zelfs toen ik zelf nog een leerling was. Mijn hoofd zit dan ook vol met observaties, ideeën en zelfbedachte theorieën. Daar is de laatste twee jaar een flinke dosis kennis bijgekomen op het gebied van hoogbegaafdheid. Op het moment dat ik mijn afstudeeronderwerp mocht gaan kiezen, kon ik niet meer kiezen. Ik vind het onderwerp 'interactie' zo intrigerend dat ik door mijn eigen gedachtes in de war raakte. Dit maakte het formuleren van een goede onderzoeksvraag erg lastig, daardoor ben ik drie keer van onderzoeksvraag veranderd. Dit heeft me veel tijd gekost.

Ik ben zeer tevreden met het resultaat van mijn onderzoek. Het heeft me meer opgeleverd dan ik vooraf had gedacht. Ik heb antwoord gekregen op mijn onderzoeksvragen. Maar de mooiste ervaring was voor mij de ontwikkeling binnen mijzelf en de ontwikkeling binnen mijn team. Op deze ontwikkeling kom ik in de laatste paragraaf terug.

6.3 Wat zou ik een volgende keer anders doen?

Mocht ik in de gelegenheid zijn om dit onderzoek nog een keer over te doen, dan zou ik een aantal dingen anders doen. Om te beginnen zou ik een volgende keer pas starten met het uitwerken van theorie op het moment dat ik helemaal tevreden was over mijn onderzoeksvraag. Het was voor mij wel goed om theorie te gaan zoeken, maar ik liep keer op keer vast in hoofdstuk 3: De onderzoeksmethodologie.

Tijdens het uitwerken van mijn interviewgegevens moest ik erg veel vragen uitwerken. Dit had ik vooraf niet goed ingeschat. Nu ik erop terugkijk, zou ik per laag van het 'ui-model' van Korthagen, één vraag stellen. Dit zou de overzichtelijkheid van de matrix (figuur 2) vergroten.

6.4 Hoe heb ik het ervaren?

Ik heb het doen van onderzoek met ups en downs ervaren. De 'ups' zitten met name in het gevoel dat ik bezig was met een onderwerp dat ik zelf had gekozen. Het onderzoeken voelde als een uitdaging en het leverde me veel prikkelende vragen op. De 'downs' komen naar boven als ik denk aan de tijdsplanning die we aan het begin van het schooljaar kregen. Doordat ik niet kwam tot een goede onderzoeksvraag liep ik al vrij snel achter op deze planning. Dit heeft me veel stress en slapeloze nachten gegeven. Daarnaast heb ik me vaak zorgen gemaakt over mijn onderzoek. Ik was bang dat het onderzoek niet aan alle eisen zou voldoen. Ik was bang om te falen. Hier heb ik het tijdens de intervisiebijeenkomsten over gehad. De positieve feedback van mijn medestudenten, maar vooral van mijn begeleider deden me dan erg goed. Na deze bijeenkomsten ging ik altijd met een goed gevoel weg, daarna kon ik er weer tegenaan. Dit heeft me veel steun gegeven.

6.5 Hoe is het gegaan?

Op het moment dat ik een goede onderzoeksvraag had en ik de juiste theorie had gevonden kon ik aan de slag met mijn onderzoek. Het afnemen van deze interviews plaatste mij in een nieuwe rol. Ik zat opeens tegenover mijn collega's om ze serieuze vragen te stellen. Dit was wel even spannend. Toen ik merkte dat er goede reacties kwamen, werd ik zekerder van mijzelf en gingen de interviews steeds beter lopen. Ik merkte daarbij dat er leerkrachten waren waarbij ik makkelijk van de ene laag van de 'ui' naar de andere laag van de 'ui' kon zakken. Er waren ook gesprekken waarbij ik voor mijn gevoel bijna onnatuurlijk naar de volgende laag van de 'ui' zakte. Uit de theorie van Korthagen blijkt dat dit waarschijnlijk te maken heeft met discrepanties binnen de lagen van de ui. 'Er is sprake van flow als de lagen van de ui met elkaar op één lijn liggen, als die afgestemd zijn op elkaar'. Er is bijvoorbeeld sprake van een discrepantie, als er een verschil is tussen hoe de leerkracht zijn identiteit ziet, en het gedrag dat hij werkelijk laat zien. Deze discrepantie is aanwezig bij sommige

leerkrachten die ik heb geïnterviewd. Dit is mogelijk een verklaring waardoor het ene gesprek beter verliep dan het andere.

In mijn eigen onderwijsvisie ga ik altijd uit van de kwaliteiten van kinderen en leerkrachten. Ik ben ervan overtuigd dat je door het benadrukken van kwaliteiten leerlingen en leraren kunt laten groeien. Deze gedachte was gebaseerd op mijn eigen construct, maar nog nooit versterkt door theorie. Dit onderzoek heeft me in contact gebracht met positieve psychologie van Csikszentmihalyi (1999). In deze stroming kan ik veel vinden van mijn eigen visie. Ik heb de laatste jaren al veel kinderen in mijn klas zien 'opbloeien' door ze aan te spreken op hun kwaliteiten. Ik was dan ook erg blij verrast om te lezen over het standpunt van de Duitse pedagoog Köhler (1998,1999): 'Als een kind op de verwarring of druk reageert door te verkrampen of hyperactief te worden, gaan we dat als een afwijking labelen, terwijl het misschien een gezonde reactie is op een ongezonde situatie' (Korthagen & - Langerwerf, 2009). Ik heb inmiddels zelf de ervaring in de praktijk, om te zien dat de invloed van een leerkracht op dit gebied heel groot is. In hoofdstuk 1 schreef ik al: 'In de interactie tussen leraar en leerling kan je 'geraakt' worden door de leraar, in positieve of negatieve zin (Korthagen en Langewerf, 2009)'. Mijn onderzoeksvraag is vanuit deze ervaring ontstaan.

6.6 Wat heeft het onderzoek voor jou betekend?

Ik ben een leerkracht met sterke principes. Dit maakt dat ik goed over mijn eigen handelen nadenk en ik kan perfectionistisch te werk gaan. Ik streef binnen mijn eigen klassensituatie een 'ideaal' na. Ik doe er ieder jaar alles aan om met mijn klas zo dicht mogelijk bij dat 'ideaal' te komen. Dit houdt voor mij in het kort in, dat ik kinderen een flinke dosis zelfvertrouwen meegeef, door ze aan te spreken op hun talenten. Dit resulteert in een respectvolle, positieve groep kinderen, waarbij gedragsproblemen soms zelfs afnemen. Het is moeilijk om deze eigen ervaringen over te brengen aan derden, als er geen theoretische basis achter zit. Door het lezen over positieve psychologie kwam ik tot de ontdekking, dat ik dit onbewust aan het toepassen was. Nu ik me hier bewust van ben, kan ik mijn standpunt beter overbrengen en onderbouwen. Dit maakt me sterker voor de toekomst. Het neveneffect dat mijn onderzoek opleverde was geweldig, het heeft mijn team tot de kern van hun betrokkenheid gebracht. Tijdens de gesprekken merkte ik dat er wat gebeurde met de leerkrachten, ze kregen weer zicht op hun eigen kwaliteiten.

Tijdens het drukke, soms chaotische werk, was er nu een moment van rust. Ze namen de tijd om na te denken over wat ze nu daadwerkelijk doen binnen het onderwijs en waarom? Dit leverde mooie, soms zelfs emotionele momenten op. De betrokkenheid van de leerkracht werd geraakt. Daarna volgden prachtige uitspraken. Leerkrachten konden hun kwaliteiten benoemen. En dat waren er heel wat: openheid, betrokkenheid, motiveren, eruit willen halen wat erin zit, respect, gesprekken voeren, veiligheid bieden, etc. Doordat leerkrachten zichzelf confronteerden met hun eigen kwaliteiten, werden ze enthousiast over 'kernreflectie'. Ik kreeg vaak als reactie terug dat deze vragen ze op een goede manier aan het denken had gezet. Leerkrachten waarmee ik gesprekken had gevoerd, waren onderling ook heel open en gingen met elkaar in gesprek over het interview. Dit toonde voor mij aan dat er ook binnen het team iets los was gemaakt. Hopelijk nemen deze leerkrachten 'kernreflectie' ook mee naar hun klassenpraktijk. Volgens Korthagen en Langerwerf (2009) gaan ze 'op zijn minst wat meer letten op de kernkwaliteiten van leerlingen, en op flow en op niet-flow, bij leerlingen en bij zichzelf'. Dit zou een grote winst zijn, want als leerkrachten meer gaan letten op de kwaliteiten van leerlingen dan worden er naar mijns inziens grote stappen gemaakt in de begeleiding van hoogbegaafde kinderen.

Uit mijn onderzoek blijkt dat leerkrachten een duidelijk ideaal hebben: Zorgen dat leerlingen succeservaringen opdoen, zodat ze klaar zijn voor de toekomst. Deze succeservaringen zijn voor leerkrachten tevens de grootste inspiratiebron. Dit is naar mijn mening de mooiste uitkomst van mijn onderzoek: de gezamenlijke kern van betrokkenheid van leerkrachten is te vinden in de succeservaring van de leerling.

Nawoord

Leerkracht: het is een mooi beroep, toch? We staan door ons beroep middenin de maatschappij en we bouwen dagelijks aan een nieuwe toekomst. Dit maakt een leerkracht ook zo belangrijk. Deze verantwoordelijkheid kan ik wel eens als een last op mijn schouders ervaren. Overal waar ik kom, iedereen heeft wel een mening over het onderwijs. Deze verantwoordelijk en al deze meningen, had ik als beginnend leerkracht niet ingecalculeerd. De druk van buitenaf, maakte dat het onderwijs voor mij wel eens tegenviel.

Het zien van kwaliteiten en het zien van kansen komt naar mijn mening helaas te weinig aan bod. Gelukkig heb ik door mijn onderzoek ervaren dat deze kwaliteiten en kansen er wel degelijk zijn. Ik heb een enorme betrokkenheid en passie ervaren tijdens het uitvoeren van mijn onderzoek. Dit maakt dat al die meningen van buitenaf veel minder zwaar wegen en dat ik inderdaad kan zeggen: Leerkracht, het is een mooi beroep!

Ik wil bij dezen graag mijn dank uitspreken.

Als eerste gaat mijn dank uit naar Willem Stoffels. Hij heeft me altijd bij alle praktische zaken geholpen.

Ik bedank René Maas voor de hulp tijdens de afwerking van dit meesterstuk.

Ik wil Frank Kuilder bedanken, omdat hij altijd een meedenkend, luisterend oor bood en omdat hij mij de mogelijkheden gaf, die ik nodig had om te groeien.

Grote dank gaat uit naar mijn begeleider Pierre Wolters bedanken. Hij heeft me in een roerige tijd, rust en zekerheid gegeven. Dit heeft me gesterkt in de leerkracht die ik ben en voldoende inspiratie gegeven voor de komende jaren.

Literatuurlijst

Bors, G. en Stevens, L. (2010) *Naar begrip van motivatie*, De gemotiveerde leerling. (pp. 37-49). Apeldoorn: Garant.

Brekelmans, M. (2010) *Klimaatverandering in de klas*. Oratie. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Bruin- de Boer, A. de & Gerven, E. van (2009). De sociaal-emotionele ontwikkeling van begaafde leerlingen. *Handboek hoogbegaafdheid*. Assen: Koninklijke van Gorcum.

Csikszentmihalyi, M. (1999). *Flow: Psychologie van de optimale ervaring*. Amsterdam: Boom.

Delisle, J & Galbraith, J. (2002) Underachiever or selective consumer? *When kids don't have all the answers*. (pp. 167-190) Minneapolis: Free Spirit Publishing Inc.

Duynstee, A. & Touw, H. (2008) Leraar in de spiegel. *In: Het jonge kind, okt, 4-7*.

Fredrickson, B. L. (2002). Positive emotions. In: C.R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology* (pp. 120- 134). Oxford, etc.: Oxford University Press.

Harinck, F. (2009). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Kelly, G.A. (1955). *The psychology of personal constructs*. New York: Norton.

Korthagen, F. (2001). *Waar doen we het voor? Op zoek naar de essentie van goed leraarschap*. Oratie. Utrecht: WCC.

Korthagen, F. & Langerwerf, B. (2009). *Leren van binnenuit*. Barneveld: Nelissen.

Köhler, H. (1999). *Moeilijke kinderen bestaan niet*. Zeist: Christofoor.

Lehman, E. B. & Erdwins, C. J. (1981). The social and emotional adjustment of young, intellectually gifted children. *Gifted Child Quarterly*, 25, 3, 134-137.

Måhlberg, K. & Sjöblom, M. (2008). *Oplossingsgericht onderwijs. Naar een gelukkiger school!* Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Rogers, C. R. (1973). *Leren in vrijheid*. Haarlem: De toorts.

Steerneman, P. (2004). *Leren denken over denken en leren begrijpen van emoties*. Apeldoorn: Garant.

Welther, L. (2005) Omgaan met lastpakken. In: *Didaktief*, 5, 8-10.

Wet BIO, binnengehaald op 23 mei 2011, van <http://www.lerarenweb.nl/lerarenweb-bekwaamheid>

Bron Figuur 1. Het 'ui-model' van Korthagen, binnengehaald op 5 mei 2011, van <http://www.feikjeposthumus.nl/supervisie>

Bijlagen

Vragenlijst interactie met hoogbegaafde kinderen

Onderzoeksvraag: Hoe beïnvloedt het construct van de leerkracht het interactieproces met de hoogbegaafde leerling?

Leerkracht 1

Omgeving

Wat kom je tegen?

Hoe valt een hoogbegaafde leerling jou op?

- In gedrag
- Tijdens interactie momenten

Antwoord: Ik denk dat hij zich bij bepaalde activiteiten een beetje afzijdig houdt. Ik denk dat hij het wel zou willen, ook wel mee zou willen doen, maar op een of andere manier het niet aandurft, omdat hij bang is dat hij het niet goed zal doen. Zich heel onzeker daarin voelt.

Vraag: En hoe zie je dit gedrag tijdens interactiemomenten?

Antwoord: Het hangt natuurlijk een beetje van de leeftijd af. Maar als ik dan kijk naar groep 4, dat hij op zich wel ingaat op dingen die ik vraag en ook wel leergierig is en ook wel dingen wil weten, maar als het er echt op aankomt en ik ga dieper erop in en ik geef hem echt meer dingen. Als ik dan zeg: 'Ga dat eens proberen' of 'Ga dat eens doen', dat hij zich dat terug gaat trekken. Dat hij dat weer niet wil, dat gaat hem dan weer te ver. Ik denk wel als we erover praten, dat is allemaal wel leuk, maar als je dan verder gaat met hem, dan wordt het weer te spannend.

Waar baseer je dit op? (gevoel/ kennis, etc.)

Antwoord: Nou een beetje uit ervaring, hoe ik hem ken. Ik heb hem bij de kleuters gehad en ik zie hem nu terug en dan denk ik wel eens van 'nou, jij zou veel meer uitdaging kunnen hebben, maar je pakt het niet op'. Hij doet het niet.

Vraag: En hoe ga je dan met hem om?

Antwoord: Ik forceer het niet. Ik laat het toch ook een beetje uit hemzelf komen.

Bijvoorbeeld nu met de presentatie, hij moet dat nog doen, een presentatie geven.

En hij houdt dat maar af, hij schuift dat maar voorbij. En hij zou het heel goed kunnen denk ik, maar op de een of andere manier vindt hij het griezelig om te doen. Heb ik met die ouders ook afgesproken. En nu heb ik vorige een afspraak met hem gemaakt

en heb ik gezegd, kom maar dan gaan we samen kijken wanneer het nog vrij is. Dan ga jij het doen. En nu staat hij op de lijst en gaat hij het ook doen en hij zal het ook heel goed doen, maar hij moet even over die drempel heen. Kijk nou staat het er en nou moet het. Uit zichzelf was hij niet gekomen.

Gedrag

(handelen)

Wat doe je?

Hoe ga je om met hoogbegaafde leerlingen?

- Ga je anders om met een hoogbegaafde leerling, dan met andere leerlingen?

Antwoord: Ik tast ook een beetje af. Ik denk dat ik hem ook voorzichtig benader in die zin. Ik ga het niet forceren, want als je het juist forceert en dingen oplegt dat hij dan juist onzeker wordt. Dus ik probeer hem sowieso op zijn gemak te stellen. En een beetje veiligheid bieden. Dat hij het idee heeft van, nu misschien nog niet. En dan langzaam sturen naar dat het natuurlijk wel moet gebeuren, want sommige dingen moeten ze natuurlijk wel gedaan hebben. Maar zeker niet echt zo van 'nu moet je het gedaan hebben', echt niet, zou ik nooit doen.

Vraag: Ga je dan anders om met een hoogbegaafde leerling dan met een andere leerling?

Antwoord: Ik denk het wel, een jongen waarvan ik denk; die zou het wel kunnen, maar die heeft er gewoon geen zin in, op een andere manier. Ja, dat zou ik toch anders benaderen.

Vraag: En waarom dan?

Antwoord: Ja, dat weet ik niet. Ik denk dat je zo'n hoogbegaafd kind. Dat je daar iets voorzichtiger mee omgaat. Omdat hij dat ook gewoon laat merken dat hij die onzekerheid een beetje uitstraalt. Een beetje, ja angstig is natuurlijk een groot woord. Dat hij het spannend vindt, dat zie je aan hem. Terwijl een jongen met veel bravoure, daarvan denk ik: kom op, dat kan jij best. En dan moet ik gewoon zeggen: Dat kan jij best. Maar als ik aan een slimmere leerling denk, die heb ik steeds voor me, dan denk ik, dat moet je voorzichtig doen. Want anders dan klapt zo'n jongen dicht en dan doet hij het misschien helemaal niet meer. Dat verschil heb je een beetje, tussen bepaalde kinderen. Of het goed is weet ik helemaal niet, maar zo zie ik het en zo zou ik het benaderen.

Bekwaamheden

(persoonlijke kwaliteiten)

Wat kun je?

Wat zorgt ervoor dat de interactie tussen jou en je hoogbegaafde leerlingen prettig verloopt?

- Welke kwaliteiten kun je op dit gebied benoemen?

Antwoord: Ik denk dat ik ze wel aanvoel. Ik kan ze ook zeker op hun gemak stellen.

Ik kan ook veiligheid voor kinderen bieden. En ook heel open met ze zijn en ik voel ook wel aan als ik zie dat ze het spannend vinden, dan respecteer ik dat dan laat dat in hun waarde dan ga ik dat verder ook niet forceren.

Vraag: Dus het volgende is voor jou belangrijk: aanvoelen, op gemak stellen, open, respect, veiligheid bieden.

Antwoord: Ja, en positief benaderen vooral. Complimenten geven als hij het dan wel heeft gedaan. Iets waar hij tegenop ziet, dat je dan zegt; goed!

Vraag: en zie je dan verschillen bij jezelf. Heb je kwaliteiten specifiek voor hoogbegaafde kinderen?

Antwoord: Weet ik niet, eigenlijk benader ik alle kinderen wel zo. Tenzij, als het is van, nou dat kan je nou wel. Maar in principe ben ik voor iedereen altijd wel positief. Veiligheid vind ik heel belangrijk en ook toch wel het aanvoelen van kinderen. Dat je toch ook wel contact met ze hebt. Vind ik heel belangrijk. En ook dingen met ze bespreken. En ook open staan, ook voor de ideeën die zij hebben.

Vraag: En dan maakt het niet uit of het een hoogbegaafd kind is of niet?

Antwoord: Op zich maakt me dat niet uit. In principe zou ik dat met elk kind doen.

Misschien dat je met een hoogbegaafd kind extra voorzichtig bent. Maar in principe doe ik dat wel met alle kinderen.

Overtuigingen

(beroepsopvattingen)

Waar geloof je in?

Wat is je overtuiging, op het gebied van hoogbegaafdheid? (Welke aanpak/manier van handelen is volgens jou goed voor deze leerlingen?)

- Hoe ben je tot deze overtuiging gekomen?

Antwoord: Ik denk dat ik het heel belangrijk vind dat een kind op zijn gemak is. En dat ik ook probeer het kind, toch wel een beetje probeer te sturen en te begeleiden,

maar toch wel ook uit het kind zelf laat komen. Er gewoon voor zorgen dat je voor elkaar krijgt dat er iets gaat gebeuren. Maar het dan zo verpakken dat hij dat niet doorheeft dat ik dat zo via die weg heb gedaan. Maar gewoon dat je voor hem een soort succeservaring probeert te krijgen voor hem. En als hij die vaak heeft gehad dat hij dan voor zichzelf gaat zeggen: 'Goh, het is toch heel leuk, als ik dat doe, zie je wel het lukt me'. Maar toch steeds heel positief een beetje die kant op proberen te krijgen.

Vraag: Waarom vind je succeservaringen zo belangrijk voor een kind?

Antwoord: Omdat ze ten eerste dan goed in hun vel zitten en ten tweede ervaren ze ook wat er goed gegaan is. Daar krijgen ze ook een kick van; wow! Er is iets gebeurd, ik kan iets! Het opent de ogen voor ze, denk ik. Ja, ik vind het heel belangrijk. Door die succeservaringen leren ze ook weer.

Vraag: Waar komt het gevoel vandaan, dat je succeservaringen nodig hebt om te kunnen leren?

Antwoord: Nou dat schept toch een bepaald vertrouwen. Ik ben zelf ook heel erg van het positief benaderen. Een soort bevestiging geven dat iets ook lukt en dat hij het ook kan. En dat hij ervaart dat het leuk is geweest en goed is geweest en dat het knap is geweest.

Vraag: Maar waarom vind je dat zo belangrijk?

Antwoord: Misschien ben ik zelf heel positief ingesteld. Ik probeer altijd positief te zijn, opgewekt te zijn. Ik probeer in de klas ook altijd te springen en te doen, dan ben ik zelf heel enthousiast. Dan denk ik wel eens, nou zou ik even rustig aandoen, want je kan ze er ook heel druk door maken. Maar het is omdat ik er gewoon plezier in heb en dan ben ik gewoon heel enthousiast. Wow! Het kind doet het en gaat stralen en wordt vrolijk en dat vind ik gewoon heel belangrijk dat kinderen dat hebben.

De kick krijgen van dat het gelukt is, waar hij misschien enorm tegenaan zat te hangen. En doordat hij het leuk vindt gaat hij het vanzelf doen en wordt de stap alleen maar makkelijker en de drempel minder hoog.

Identiteit

(intenties, ambities en idealen)

Wie ben je in je werk?

Hoe zie jij jezelf tijdens het werken met een hoogbegaafde leerling?

Antwoord: Ik probeer het enthousiasme dat ik heb, over te dragen op de kinderen zodat ik hem misschien toch zover krijg dat hij het toch gaat doen. Iets positiefs waardoor hij zelf het vertrouwen krijgt van: 'ja ik kan het', en hem op die manier enthousiast te maken. Maar nogmaals als ik merk dat hij het echt niet wil zal ik nooit forceren. Want dan kunnen ze ook juist weer dichtklappen en dan ben je verder van huis. Het belangrijkste is dat je een vertrouwensband met ze hebt.

Vraag: Je benoemt al een paar keer dat je niets wil forceren, waar komt dat vandaan?

Antwoord: Dat is gewoon een idee dat ik zelf heb. Als je iemand dwingt om iets te doen. Dat werkt niet.

- Hoe beïnvloedt jouw overtuiging, jouw identiteit?

Antwoord: Ik denk dat ik heel enthousiast met de kinderen bezig ben. Ik merk ook dat ze er gewoon zin in hebben. Ik wil proberen het op een goede manier met elkaar te doen. En wel zorgen dat je die structuur behoudt en duidelijkheid, want dat vind ik wel heel belangrijk.

Vraag: Zijn er nog specifieke overtuigingen die je kan noemen op het gebied van hoogbegaafdheid?

Antwoord: Ik denk dat dat vertrouwen met name heel belangrijk is. Dat staat denk ik bovenaan. En dat hij ook weet dat hij altijd nog even mag komen. En als het niet lukt dat dat ook helemaal niet erg is en dat je hem altijd daarmee probeert te helpen. En niet boos wordt om dat soort dingen.

Vraag: Hoe beïnvloedt deze overtuiging, jouw identiteit?

Ik ben heel open, ik vertel ook heel veel. Gewoon jezelf zijn. Niet opgefokt doen. En enthousiasme uitstralen. En betrokken blijven.

Als je jouw hoogbegaafde leerlingen over 10 jaar terug ziet, hoe wil je dat deze leerlingen terug kijken op de interactie tussen jou en hen?

Antwoord: Ik hoop dat hij dan heel positief terug kijkt en dat hij dan ook weet dat hij zichzelf kon blijven. Dat hij ook gewoon de dingen kon doen zoals hij ze zelf wilde doen. En uiteraard kansen heeft kunnen nemen die hij kon nemen, dus dat ik hem daarbij heb kunnen helpen. En dat hij ook goed terecht gekomen is, want dat hoop je natuurlijk altijd met kinderen. Maar ook dat erop terug kijkt van: 'Ja dat is een goede tijd geweest, ik heb die structuur, die veiligheid gehad.' 'Ik kon zijn wie ik was'. Dat hij met zijn dingen kon komen.

- Waarom is dit voor jou belangrijk?

Antwoord: Ik denk dat hem dat veiligheid geeft en dat hem dat ook vormt in zijn verdere leven. Dat als bij andere mensen komt of bij andere banen. En een baan gaat krijgen dat hij dan ook weet van, nou. Hij heeft dan iets geleerd daardoor.

Vraag: Wat heeft hij dan geleerd?

Antwoord: Hij is er waarschijnlijk ook sterker door geworden. Doordat ik hem het vertrouwen geef dat hij dan ook weet van, ik mag dat ook doen en mensen gaan daar niet meteen naar kijken. Daar groeit zo'n jongen ook van daar wordt hij ook sterker van. En als hij dan in een nieuwe omgeving komt, dan heeft hij dat al als basis meegekregen, dat hij weet van; maar dat kan ook gewoon, want ik weet dat mensen zo reageren en dat bijvoorbeeld niet om me lachen of niet gek gaan doen of rare vragen gaan stellen. Ze accepteren me ook gewoon zoals ik ben. Dat hij zelfvertrouwen heeft gekregen. Dat is het belangrijkste.

Betrokkenheid

(verlangens, emotionele basisbehoeften, fysieke basisbehoeften, ambities en idealen)

Waar doe je het allemaal voor?

Als je jouw hoogbegaafde leerlingen over 10 jaar terug ziet, wat is de belangrijkste les die ze hebben geleerd van het de interactie tussen jou en hen?

Antwoord: Dat hij zichzelf heeft kunnen zijn, dat hij niet dwangmatig dingen heeft moeten doen die hij helemaal niet wilde, dus dat hij goed in zijn vel zit en dat zelfvertrouwen, dat dat gewoon heel erg gegroeid is voor hem.

Ik hoop dat de andere leerlingen dit ook allemaal hebben. Die wil je dit ook allemaal geven, maar misschien dat je met zo'n leerling extra voorzichtig bent, omdat je merkt dat hij dat minder zelf aanvoelt en het daar gewoon veel moeilijker mee heeft. Maar je hoopt dat alle kinderen dit zelfvertrouwen meekrijgen.

- Waarom vind je dit belangrijk?
- Hoe bepaal je voor jezelf wat belangrijk is en wat minder belangrijk is?

Antwoord: Ik denk dat ik dit ook een beetje op gevoel doe. Ik denk dat je met zelfvertrouwen heel stevig met je voeten op de grond. Je zit goed in je vel. Ik denk sowieso met goed zijn voor elkaar, met waarden en normen. Die probeer ik ze eigenlijk ook wel bij te brengen en ik denk ook wel de ervaring die je hebt. En het gevoel, hoe je zelf in het leven staat. Wat jij denkt belangrijk te vinden, waar hij later wat aan heeft. En ook wat je visie op school is en wat je overlegt met collega's en

waar je het over hebt. Want je probeert het met elkaar natuurlijk te bereiken. Want hij zit nu dit jaar bij mij, maar volgend jaar komt hij weer bij een ander.

Vraag: en spreek je dit dan ook door met de volgende leerkracht?

Antwoord: Dat zou ik zeker doen, als ik dit soort speciale dingen weet. Dat zou ik zeker doorspreken.

Vraag: Bepaal je zo ook wat voor jezelf belangrijk is, door de informatie die je krijgt van de vorige leerkracht?

Antwoord: Ja, als ik dat door zou krijgen, van dit is belangrijk, dan zou ik daar zeker iets mee doen. Dat vind ik heel belangrijk.

Vraag: En zo bepaal je ook wat belangrijk is in de interactie met een leerling?

Antwoord: Ja, dit vind ik heel belangrijk.

Vraag: Maak je daar ook nog je eigen weg in?

Antwoord: Ik denk dat je allemaal je eigen weg gaat maken. Kijk je krijgt de kinderen van een ander binnen, met de gegevens. Als je zelf dat kind een tijdje in de klas hebt, dan ga je ook zien wat je eigen benadering gaat worden. Ik zeg altijd je moet goed kijken naar die kinderen.

Wat is je missie?

Antwoord: Het enthousiasme, het werken met kinderen. Om mee te helpen, om te zorgen dat kinderen volwassen worden en straks zich alleen kunnen redden. En straks ook goed in hun vel zitten en stevige mensen worden.

- Houdt deze verband met hoogbegaafdheid? Waarom (nog) niet?

Antwoord: Ik vind het in het algemeen. Op het gebied van hoogbegaafdheid zou ik kunnen zeggen dat kinderen zich veilig gaan voelen. En dat ze echt weerbaar zijn voor dingen. Dat ze zich kunnen redden.

Een missie op het gebied van hoogbegaafdheid is er nog niet echt, ik heb daarvoor nog te weinig ervaring. Over het algemeen richt ik me op heel de groep en vind ik van alle kinderen belangrijk dat ze stevig in hun schoenen staan.

Vraag: Wat zou je nodig hebben zodat hoogbegaafdheid wel in je missie zou kunnen zitten?

Antwoord: Misschien heb ik dan ook echt ervaring met die kinderen nodig. Ik moet er ook echt dingen over weten en over lezen, want je kan wel allemaal dingen roepen. Ik zeg altijd je moet daar heel voorzichtig mee zijn. Ik vind heel veel kinderen hebben zoveel goede kwaliteiten en goede dingen. En er wordt heel gauw geroepen van mijn kind is hoogbegaafd, maar dan denk ik van kijk eens verder. Of zullen we eens zo of

zo. Maar daar moet je helemaal in zitten en daar moet ik veel meer kennis voor hebben. Je kan dat niet zomaar roepen.

- Hoe is deze missie tot stand gekomen?
- Wat geeft je energie?
- Waarom is dit voor jou een inspiratiebron?

Wat inspireert je tijdens de omgang met hoogbegaafde kinderen?

Antwoord: Wat je terug krijgt van de kinderen, de reacties. Als hij nu komt met zijn presentatie en hij gaat dat aan het doen is. Dan kan ik hem de hemel in pluimen. Dan kan ik echt kippenvel krijgen. En dan denk ik zien je wel! Dus dat het kind iets doet waar hij tegenop zag, en dat het hem lukt. En dat hij daar zelf ook zo'n goede ervaring aan over heeft gehouden. Dat hij denkt de volgende keer denk ik meteen, ik doe het! Dat zou ik geweldig vinden. En ik verwacht dat ook best wel dat hij dat heel goed zal doen. Straks als hij dan bezig is, dan is dat gewoon super. Dan ben jij trots op hem. Van jeetje, knap gedaan. Dan ga ik ook naar zijn moeder. Van kijk eens!

Vragenlijst interactie met hoogbegaafde kinderen

Onderzoeksvraag: Hoe beïnvloedt het construct van de leerkracht het interactieproces met de hoogbegaafde leerling?

Leerkracht 2

Omgeving

Wat kom je tegen?

Hoe valt een hoogbegaafde leerling jou op?

- In gedrag

Antwoord: Eigenlijk op twee kanten. Aan de ene kant in het stukje veel weten en beheersen en aan de andere kant het stukje nog meer willen weten. En ook meer willen weten en willen leren, maar ook het stukje; wat ik al kan dat hoef ik niet nog zes keer te doen. Dat kan ik al. Dat beheers ik al.

- Tijdens interactie momenten

Antwoord: Taalgebruik. Vaak een grote woordenschat en hele complete zinnen maken, die van een hoog niveau zijn. Maar soms ook wel de twijfel hebben van wat is dit woord dan? Kan ik dat in deze context gebruiken of klopt dat niet?

Vraag: Waar baseer je dit op?

Antwoord: Je voelt het vaak ook aan. Je ziet ook dingen, op welk niveau kinderen zitten. Je merkt het ook aan de reactie die ze geven. Vervolgens is het ook een stukje achtergrond kennis wat ook van jou heb en ook wat ik dan weer ergens gelezen heb. Het is een combinatie van die zaken.

Gedrag

(handelen)

Wat doe je?

Hoe ga je om met hoogbegaafde leerlingen?

Antwoord: Ik probeer het kind te behandelen op zijn eigen niveau. Werk te bieden, uitdaging te bieden, op zijn niveau, maar in mijn achterhoofd heb ik wel in de gaten dat het wel nog gewoon een kind is en niet een volwassene. Omdat ze al zover zijn in hun ontwikkeling, en het ook nog heel leuk vinden om nog buiten rond te rennen of misschien wel heerlijk vinden om nog even op school te komen zitten of ook allemaal

dat soort dingen ook allemaal daarin meegenomen. Ik probeer in mijn eigen gedrag een afweging te maken; waar hebben ze behoefte aan en ook niet geschat naar hun niveau altijd, maar naar hun leeftijd en de groep waar ze in zitten.

- Ga je anders om met een hoogbegaafde leerling, dan met andere leerlingen?

Antwoord: Ik denk dat je bij ieder kind een afstemming probeert te maken wat past bij het kind en er passen andere dingen bij een hoogbegaafd kind, dan bij een zwakker kind. Op het moment dat ik het gesprek aanga met een hoogbegaafd kind probeer ik wat meer diepgang in het gesprek te krijgen en het kind wat meer door te laten denken en inderdaad te stimuleren dat ze bezig zijn met verbanden leggen. En niet alleen maar het oppervlakkige van iets gaan zien, maar ook een vergelijking kunnen trekken tussen bepaalde zaken.

Bekwaamheden

(persoonlijke kwaliteiten)

Wat kun je?

Wat zorgt ervoor dat de interactie tussen jou en je hoogbegaafde leerlingen prettig verloopt?

- Welke kwaliteiten kun je op dit gebied benoemen?

Antwoord: Ik kan ze het gevoel geven dat ze mogen zijn wie ze zijn, op wat voor niveau ze dan ook zitten. En ik wil bij alle kinderen het hoogst haalbare eruit halen en dat probeer ik ook juist met die kinderen, ook als ze zelf niet door hebben dat ze dat kunnen, juist te stimuleren met het kind samen te zoeken naar; hoe kunnen we nou eigenlijk eruit halen wat er eigenlijk in zit? Niet genoeg nemen met; hij heeft een slechte werkhouding. Nee, dan denk ik bij mijzelf daar zit iets meer in. Ik weet misschien nog niet wat, maar daar ga ik wel mee aan de slag op dat moment. Om te zorgen dat er iets uit gaat komen.

Overtuigingen

(beroepsopvattingen)

Waar geloof je in?

Wat is je overtuiging, op het gebied van hoogbegaafdheid? (Welke aanpak/manier van handelen is volgens jou goed voor deze leerlingen?)

Vraag: Is dit dan ook jouw overtuiging? Wil je uit kinderen halen wat erin zit?

Antwoord: Ja.

- Hoe ben je tot deze overtuiging gekomen?

Antwoord: Een stukje ervaring met kinderen. Ik wil het ook graag goed doen voor iedereen. En dus ook in dit geval voor de kinderen in mijn klas. Ik wil ieder kind de ruimte geven om zichzelf te zijn en soms heb je van die kinderen die dan net niet zichzelf zijn. En je weet dat je ze dan net even moet helpen of moet sturen, zodat ze wel meer tot hun recht komen. Dat gevoel heb ik gewoon sterk, dat ik dat graag doe.

Vraag: Is dat ook een kwaliteit?

Antwoord: Ik denk het wel.

Vraag: Zijn er op het gebied van hoogbegaafdheid nog andere overtuigingen die je hebt?

Antwoord: Ik denk dat hoogbegaafdheid een kwaliteit is die je kinderen moet leren benutten. Ze hebben het misschien wel, maar dat wil niet zeggen dat ze al meteen weten dat ze weten hoe ze het moeten gebruiken. En hoe kan ik mezelf daarmee vooruit helpen of hoe kan ik een ander daarmee vooruit helpen. Ik denk dat het iets is wat je ze ook in hun gedrag aan moet leren.

Vraag: Hoe ben je hierop gekomen?

Antwoord: Geen idee, dat zit in mijn hoofd. Dat is gewoon mijn gevoel.

Vraag: Is het voor jou belangrijk dat de kwaliteiten van kinderen worden benut?

Antwoord: Ja. Ik denk dat je als leerkracht wil proberen om ieder kind op zijn of haar plek in de maatschappij te laten komen, op wat voor niveau dan ook. En ik vind dat je als leerkracht een kind daarin moet begeleiden om op die plek terecht te komen en dat vind ik dus ook bij de hoogbegaafde kinderen. Ja en die hebben een andere begeleiding nodig dan de andere kinderen.

Vraag: Waarin verschilt dat?

Antwoord: De interactie, de gesprekken, zich bewust maken van hun eigen kunnen, en ze aan de hand nemen bij wat ze moeilijk vinden. Bij sommige kinderen is dat het sociale stuk, dan moet je ze daar begeleiding in gaan bieden. Zodat ze op hun plek terecht komen, maar dat ook met andere kunnen delen.

Identiteit

(intenties, ambities en idealen)

Wie ben je in je werk?

Hoe zie jij jezelf tijdens het werken met een hoogbegaafde leerling?

Antwoord: Ik wil graag begeleider zijn, om ze die stappen vooruit te laten gaan. Ik wil ze helpen bij de kleine dingetjes, op wat voor gebied dan ook. En ook een stukje coachend, van 'kijk een wat je kan en kijk eens hoe goed dit gaat'. Misschien kan je hier nog op letten of kan je daar nog op letten, meer als begeleider dan leerkracht van ik bied je informatie aan en die moet je opnemen.

- Hoe beïnvloedt jouw overtuiging, jouw identiteit?

Antwoord: Heel erg, denk ik. Het voor alle kinderen goed willen doen, dat zorgt ervoor dat ik ook heel erg gericht ben op alle individuele kinderen. En niet van dit is mijn groep met hoogbegaafde leerlingen en dit is mijn groep met standaard kinderen en dit is mijn groep met zwakkere kinderen. Nee, het zijn allemaal individuele kinderen. Die hebben allemaal hun eigen eisen en hun eigen onderwijsbehoeften. Die ik zoveel mogelijk tot hun recht probeer te laten komen, door ze individueel aan te sturen. De een is heel anders, dan de ander. En die moet je dan ook op een heel andere manier aanpakken.

Als je jouw hoogbegaafde leerlingen over 10 jaar terug ziet, hoe wil je dat deze leerlingen terug kijken op de interactie tussen jou en hen?

Antwoord: Ik hoop dat ze op een positieve manier terug kunnen kijken. Wetend dat de dingen die ik ze aangeboden heb, die ik ze geleerd heb ook in hun verdere toekomst zinvol zijn, waardevol zijn geweest. Voor hunzelf of in de interactie met anderen, maar ook door ze te vormen tot de persoon die ze op dat moment geworden zijn. Dat zie ik bijvoorbeeld ook met een jongen uit de klas. Die helemaal in zichzelf getrokken was, die nu al na een half jaar, dat het kind open gaat staan. Hij gaat zijn dingen doen, hij is enthousiast en gemotiveerd. En dan denk ik, ja dat is wat ik wil dat hij over 10 jaar zich herinnert. Dat dat de omschakeling geweest kan zijn.

Vraag: Hoe kijkt hij dat terug op jou als juf, hoe ben jij geweest voor hem?

Antwoord: Ik denk dat ik in zijn geval een belangrijke taak heb gehad. Door hem het gevoel te geven dat hij zichzelf mocht zijn en dat hij heel veel kon en dat hij daar gebruik van mocht maken. En dat hij de dingen die hij al kon niet nog eens 20 keer moest herhalen. Dus juist dat stukje eruit weten te halen wat hij moeilijk vond en dat te benoemen en het gesprek aan te gaan. Vragen te stellen als: hoe komt dat nou en waarom vind je dat moeilijk? Dat hij op die manier die omslag heeft kunnen maken.

- Waarom is dit voor jou belangrijk?

Antwoord: Omdat ik doel heb dat ze goed terecht komen. Omdat ik wil dat ze zichzelf zijn en hun kwaliteiten benutten in de toekomst. Mijn doel als leerkracht is denk ik, je

wilt als leerkracht dat de kinderen in de maatschappij op de juiste plek terecht komen.

Vraag: Waarom wil je dit?

Antwoord: Dat weet ik niet. Dat gun ik ze, dat is een gevoel. Als ik ze nu iets mee kan geven waar ze in de toekomst iets aan hebben, iets mooiers kan je ze niet geven op dit moment.

Betrokkenheid

(verlangens, emotionele basisbehoeften, fysieke basisbehoeften, ambities en idealen)

Waar doe je het allemaal voor?

Als je jouw hoogbegaafde leerlingen over 10 jaar terug ziet, wat is de belangrijkste les die ze hebben geleerd van het de interactie tussen jou en hen?

Vraag: Eigenlijk hebben we deze al besproken. Klopt het dat ik in jouw antwoorden heb gehoord dat de belangrijkste les is dat hij heeft geleerd dat hij inzicht heeft gekregen in zijn eigen kwaliteiten en dat hij daardoor goede keuzes kan maken voor zijn toekomst?

Antwoord: Ja, dat is de bedoeling.

- Waarom vind je dit belangrijk?
- Hoe bepaal je voor jezelf wat belangrijk is en wat minder belangrijk is?

Wat is je missie?

Antwoord: Ik wil onderwijs geven aan individuele kinderen. Voor hoogbegaafde kinderen vind ik het belangrijk dat ze zich ontplooien tot de persoon die ze zijn en dat ze ook duidelijk een evenwicht vinden tussen hun kennis die ze hebben, maar ook hun sociale vaardigheden en dat ze dus daarmee hun kennis kunnen delen met een ander.

- Houdt deze verband met hoogbegaafdheid? Waarom (nog) niet?
- Hoe is deze missie tot stand gekomen?

Antwoord: Vanuit mijn gevoel. Ik weet niet waar de kennis vandaan komt.

Wat inspireert je tijdens de omgang met hoogbegaafde kinderen?

- Wat geeft je energie?

Antwoord: Hun succeservaringen. Het gevoel hebben dat het goed gaat, maar ook het moment dat ze al die kennis kunnen hebben en dat ze dat ook aan de rest van de klas kunnen laten zien. Net als die muurkrant daar hebben gewoon drie hele

pietere meiden aan gewerkt en vervolgens is daar een resultaat en daar zijn ze heel trots op, ik ben daar ook heel trots op. En vervolgens zie ik dat de rest van de klas hun kennis gaat delen en dat de rest van de klas daar ook iets van leert. En dat moment die kennisoverdracht tussen dat soort leerlingen onderling, dat vind ik heel sterk. Dat motiveert mij.

- Waarom is dit voor jou een inspiratiebron?

Vragenlijst interactie met hoogbegaafde kinderen

Onderzoeksvraag: Hoe beïnvloedt het construct van de leerkracht het interactieproces met de hoogbegaafde leerling?

Leerkracht 3

Omgeving

Wat kom je tegen?

Hoe valt een hoogbegaafde leerling jou op?

- In gedrag
- Tijdens interactie momenten

Antwoord: Door veel vragen te stellen, tot het irritante aan toe en door een verveelde houding aan te nemen. Die leerlingen hebben alles meteen door en gaan dan anderen storen. Doordat het ze niet interesseert. Ze gaan veel vragen stellen en heel veel bevestiging zoeken, maar daarnaast gaan ze zich ook bezig houden met andere kinderen.

Gedrag

(handelen)

Wat doe je?

Hoe ga je om met hoogbegaafde leerlingen?

Antwoord: Ik ga een gesprek aan met deze leerlingen. Ik vertel dan dat ik heb gezien dat ze zich vervelen. Dan vraag ik hoe ik het leuker kan maken, vaak vertellen ze dan: moeilijkere sommen. Dus ze kunnen het wel heel goed aangeven, wat hun behoeften zijn.

Ik probeer te zorgen voor voldoende uitdaging, maar wat ik persoonlijk heel belangrijk vind is om een gesprekje aan te gaan. Daarin vraag ik hoe het gaat, hoe voel je je? Zit je lekker in je vel, hoe gaat het met de vriendschappen? Dus naast dat cognitieve gedeelte, ook het sociale gedeelte. Ik denk dat ik nog wel heel wat te leren heb over de materialen en over de juiste vraagstelling naar hoogbegaafde leerlingen.

- Ga je anders om met een hoogbegaafde leerling, dan met andere leerlingen?

Antwoord: Ik hoop van niet, maar ik merk toch wel dat ik heel veel tijd aan ze geef.

Vooral op sociaal gebied. Je probeert in de gaten te houden hoe het met de

aansluiting gaat en hoe het met de vriendschappen gaat. Onbewust ben je er toch veel mee bezig.

Bekwaamheden

(persoonlijke kwaliteiten)

Wat kun je?

Wat zorgt ervoor dat de interactie tussen jou en je hoogbegaafde leerlingen prettig verloopt?

Antwoord: Gesprekstechnieken, veel luisteren. Samenvatten, veel knikken.

- Welke kwaliteiten kun je op dit gebied benoemen?

Antwoord: Duidelijkheid bieden. Een luisterend oor. Ik denk dat een hoogbegaafd kind weinig begrip voelt van zijn omgeving of van zijn thuissituatie en ik denk dat ze toch een luisterend oor nodig hebben. Om hun problemen die zij op hun niveau hebben, te kunnen vertellen.

Als je die duidelijkheid in een gesprek biedt, door een warrig verhaal samen te vatten, dan heb je al een luisterend oor. Dat is een combinatie. Daar ben ik heel tevreden over.

Overtuigingen

(beroepsopvattingen)

Waar geloof je in?

Wat is je overtuiging, op het gebied van hoogbegaafdheid? (Welke aanpak/manier van handelen is volgens jou goed voor deze leerlingen?)

Antwoord: Ik vind dat ieder kind op zijn niveau de juiste zorg nodig heeft. Heel lang is het geweest dat we allemaal naar de onderkant keken en die omhoog moesten halen, maar ik vind ook dat je aandacht moet hebben voor de bovenkant.

- Hoe ben je tot deze overtuiging gekomen?

Antwoord: Dan praat ik puur uit eigen ervaring: omdat ik dat vroeger heb gemist. Iedereen moest 6 rijtjes sommen maken en ik moest er 8, want ik kon meer. Wat ik eigenlijk graag wil is uitdaging, me ergens op vastbijten en pas loslaten als ergens te oplossing voor is. Dat vertaal je dan naar de praktijk. Door te weinig kennis van hoogbegaafdheid te hebben, merk je dat je die uitdaging ook zoekt, maar het is soms lastig. De juiste materialen, is het wel uitdagend genoeg? Het blijft toch lastig, om het juiste aan te bieden. Tijdens het werken met materialen vind ik het belangrijk dat een

kind de les met een tevreden gevoel kan afsluiten, dat een kind bij mij komt en zegt: dit vond ik leuk, dit heb ik geleerd. Als hij genoeg heeft geleerd, op zijn niveau. Tevredenheid en voldoening.

Identiteit

(intenties, ambities en idealen)

Wie ben je in je werk?

Hoe zie jij jezelf tijdens het werken met een hoogbegaafde leerling?

Antwoord: Ik stel heel veel vragen. Ik heb heel veel geduld. Ik stel mee soms heel kwetsbaar op door te zeggen dat ik het niet weet. Dit doe ik soms bewust en soms onbewust. Dit doe ik bewust om het kind uit te dagen. Om motivatie bij het kind naar boven te laten komen. De leerling en ik gaan dan allebei thuis op zoek naar het antwoord, dat vind ik leuk, daar doe ik het voor. Dat is ook een stukje intrinsieke motivatie.

- Hoe beïnvloedt jouw overtuiging, jouw identiteit?

Antwoord: Zorg voor iedereen. Ik denk goed na over de leerstof, moet hij alles maken? Ik ga op zoek naar uitdaging. Ik stel eisen, niet snel tevreden zijn. Hele hoge verwachtingen hebben. In overleg met het kind. Deze eisen stel ik op het proces en het product. Ik stel ook eisen op het gebied van tempo. Doordat ze minder maken doen ze heel rustig aan, wat ze niet af hebben is fout, dan gaan ze harder werken. Als je jouw hoogbegaafde leerlingen over 10 jaar terug ziet, hoe wil je dat deze leerlingen terug kijken op de interactie tussen jou en hen?

Antwoord: Een stukje erkenning. Er is ooit een leerling terug geweest. Zij heeft me verteld: jij was een van de weinige die zag wat ik nodig had. Daar moest ik even over nadenken. Ze bedoelde dat ik haar de ruimte gaf om bijvoorbeeld betogen te schrijven, want dat vond ze leuk. Omdat ze die ruimte kreeg en omdat ik dat begrip had getoond. Dat vond ze heel prettig. Dus ik hoop dat mensen dat zullen zeggen, dat ik begripvol was en dat ik het zag als er een probleem was. Een stukje erkenning.

- Waarom is dit voor jou belangrijk?

Antwoord: Als ze dat zeggen, dan zijn ze met een tevreden gevoel van school af gegaan. Dan heb ik ze denk ik op zo'n manier gesteund dat ze zich verder kunnen ontwikkelen. Dat ze niet aan school terug denken als een vervelende tijd waarin je zoveel moest gaan doen. Het gaat om de kwaliteit maar niet om de kwantiteit.

Betrokkenheid

(verlangens, emotionele basisbehoeften, fysieke basisbehoeften, ambities en idealen)

Waar doe je het allemaal voor?

Antwoord: De kinderen. Dat is mijn drive, onderwijs voor iedereen. Dat is mijn betrokkenheid.

Als je jouw hoogbegaafde leerlingen over 10 jaar terug ziet, wat is de belangrijkste les die ze hebben geleerd van het de interactie tussen jou en hen?

Antwoord: Dat je niet snel tevreden moet zijn, dat je eisen mag stellen. Doordat ze die basis heeft kon dit kind fluitend door het VWO. Hoge eisen en hoge verwachtingen. Dus aan de ene kant stel je hoge eisen, maar omdat je ook meer verwacht. Ik denk dat zij dat, naast het feit dat er ruimte geboden werd voor haar eigen ideeën en eigen creativiteit, dat ze daar met plezier aan terug denkt. Dat ze daar een goed gevoel over heeft.

- Waarom vind je dit belangrijk?

Antwoord: Omdat kinderen dan bewust zijn dat ze meer uit zichzelf kunnen halen, dan de basisboeken. Zodat een kind zelfvertrouwen krijgt en weet dat hij veel meer kan bereiken, door doorzettingsvermogen, met eisen. Ik denk dat je dit juist in de hogere groepen aan kinderen mee kan geven.

- Hoe bepaal je voor jezelf wat belangrijk is en wat minder belangrijk is?

Antwoord: Door goed naar het kind te kijken. Weten wat ze kan, wat ze niet kan. Goed observeren. En zo bepaal je voor een kind wat belangrijk is.

Vraag: Hoe bepaal je voor jezelf wat belangrijk is?

Antwoord: Kinderen die meer moeten maken worden vaak in het diepe gegoooid. Maar ze moeten zich vastbijten, eisen stellen. Dat ze leren door te zetten, dat ze leren: er worden eisen aan mij gesteld. Net zoals er eisen worden gesteld aan kinderen die minder goed kunnen leren.

Wat is je missie?

Antwoord: Ik weet dat er op het VWO hoge eisen worden gesteld aan een product, maar ook aan het proces. Je taak is toch om ze klaar te stomen voor het VO, voor de maatschappij. Om kinderen dan al die hoge eisen mee te geven, vooral voor het VO

- Houdt deze verband met hoogbegaafdheid? Waarom (nog) niet?
- Hoe is deze missie tot stand gekomen?

Antwoord: Deze is wel gegroeid. Het eerste jaar was vooral leuk gevonden belangrijk. Het jaar daarna wordt je alweer wat bewuster van dat een kind zich moet blijven ontwikkelen. Vooral in groep 8 heb ik gemerkt dat het belangrijk is dat kinderen op de juiste plaats terecht komen. Als dat niet gebeurt, dan zijn ze gewoon ongelukkig.

Wat inspireert je tijdens de omgang met hoogbegaafde kinderen?

- Wat geeft je energie?

Antwoord: Dat ik zelf ook de uitdaging aan wil gaan. Een beetje competitie gevoel. Ik wil het ook graag weten. Door de competitie gaat het kind ook harder werken, dus het heeft twee kanten.

- Waarom is dit voor jou een inspiratiebron?

Antwoord: Ik merk dat kinderen zo worden uitgedaagd, daar krijg ik energie van. De betrokkenheid wordt groter.

Vragenlijst interactie met hoogbegaafde kinderen

Onderzoeksvraag: Hoe beïnvloedt het construct van de leerkracht het interactieproces met de hoogbegaafde leerling?

Leerkracht 4

Omgeving

Wat kom je tegen?

Hoe valt een hoogbegaafde leerling jou op?

- In gedrag
- Tijdens interactie momenten

Antwoord: Het kan twee kanten op gaan. Ik had een kindje in de klas dat was heel expressief altijd op de voorgrond, altijd haantje de voorste, altijd toneel spelen, bravoure. Een ander jongetje was heel timide, heel teruggetrokken, zelfs faalangstig. Dat je denk ik moet echt eerst aan veiligheid gaan werken voordat hij pas verder kan gaan met zijn ontwikkeling, maar hij was al zo ver in zijn ontwikkeling dat die veiligheid eigenlijk steeds die drempel bleef om te zijn wie hij was. En dat vond ik gewoon ook heel moeilijk om te zien. Verder valt op dat ze soms heel moeilijk integreren met de rest van de groep. Altijd een beetje buiten de groep, binnen de groep. Daar ook wel last van hebben, maar ook niet weten hoe ze dit om kunnen buigen tot wel goed contact met de andere kinderen. Dus ook dat stukje, daar heb ik veel op in moeten zetten. En een stukje afwachten, dromerig.

Gedrag

(handelen)

Wat doe je?

Hoe ga je om met hoogbegaafde leerlingen?

Antwoord: Proberen achter zijn belevingswereld te komen. Vaak op sociaal gebied extra begeleiding, want dat hebben ze wel vaak nodig. Daar probeer ik ze in te begeleiden. Door ze bewust te koppelen aan een kind dat op sociaal gebied heel sterk is. Of bewust bij een activiteit plaatsen waar hij nog wat minder goed in is en dan kijken hoe dit zich ontwikkelt. Ik ga ook op zoek naar materialen, uitdaging. Dit is

niet altijd makkelijk. Ik ga daarbij uit van de interesse van het kind, of de sterke kanten. Ik probeer de zwakke kanten dan ook mee te nemen.

- Ga je anders om met een hoogbegaafde leerling, dan met andere leerlingen?

Antwoord: Nee, ik probeer ieder kind dit op zijn niveau mee te geven. Ik vind het voor een hoogbegaafd kind wel moeilijker om materialen te vinden.

Ik probeer alle kinderen heel goed te observeren, uit deze observaties komen heel veel interesses naar boven en daar pas jij je interactie op aan en of dat bij een kind is dat hoogbegaafd is of zwakbegaafd of de middenmoot. Misschien dat je de middenmoot wat makkelijker meeneemt in het gebeuren van de groep en dat je iets bewuster bent van de kinderen die hoger en lager zijn van je groep, dat wel. Op die manier ben je iets anders bezig met ze.

Bekwaamheden

(persoonlijke kwaliteiten)

Wat kun je?

Wat zorgt ervoor dat de interactie tussen jou en je hoogbegaafde leerlingen prettig verloopt?

- Welke kwaliteiten kun je op dit gebied benoemen?

Antwoord: Open staan, met name voor zijn zijn. Het kind in zijn waarde laten. Er is nu een jongetje dat niet mee wil doen aan de viering en dan probeer ik wel met hem een gesprek te hebben: waarom wil je niet meedoen aan de viering? Je probeert hem te prikkelen voor dat groepsgebeuren, maar dan wel met een rol die bij hem past. En ik hoop zo dat je hem dan wel dat stukje veiligheid kan bieden om de volgende stap te kunnen nemen. Zodat hij de volgende keer wel de stap durft te nemen. Dus een stukje veiligheid bieden. En belangstelling voor interesse, doorvragen, stimuleren. Dat zijn allemaal dingen waardoor je die interactie probeert te pakken. En vaak proberen een op een momentjes hebben met zo'n kind, zodat hij weet dat hij gezien is. Dat hij weet, de juf heeft het in de gaten. Vooral voor kinderen die heel erg terug getrokken zijn. Even een oogopslag of een klein mimiekje, laten zien dat ze erbij zijn. Dat benoem ik dat, van: ik zie dat je het leuk vind. Daarna beantwoorden ze dat vaak met een 'Big smile'. Dat je gezien bent, ik denk dat dat heel belangrijk is. Ik vind dat heel leuk, maar dat wil je eigenlijk bij alle kinderen.

Overtuigingen

(beroepsopvattingen)

Waar geloof je in?

Wat is je overtuiging, op het gebied van hoogbegaafdheid? (Welke aanpak/manier van handelen is volgens jou goed voor deze leerlingen?)

Antwoord: Dat een kind zijn eigen tempo moet en mag volgen. Ik denk dat een jaarklassensysteem voor hoogbegaafde kinderen niet fijn is. Je moet met de middenmoot mee, maar ondertussen kan je veel meer aan. Ik denk dat het belangrijk is om een kind wel dat stukje extra wat hij kan, dat hij dat mag laten zien. Ik denk dat dat een van de belangrijkste dingen is voor mij om te proberen. En het is natuurlijk heel fijn om een combinatiegroep te hebben, wat al heel fijn is voor kinderen met hoogbegaafdheid. En verder de plusklas, dat is natuurlijk ideaal.

Ik wil kinderen niet afremmen.

- Hoe ben je tot deze overtuiging gekomen?

Antwoord: Zo voel ik dat gewoon, dit is voor ieder mens belangrijk en dus ook voor kinderen. Om dat te mogen laten zien, hoe veel je kan en hoe ver je bent, een stukje tevreden naar jezelf kunnen kijken. Je mag zijn wie je bent, dat is denk ik gewoon het allerbelangrijkste. Je mag zijn wie je bent. Het maakt niet uit wat voor niveau, het maakt niet uit wat je goed kunt wat je slecht kunt, maar je mag trots op jezelf zijn. Ik denk dat dat gewoon een van de meest wezenlijkste dingen is die ik heel belangrijk vind. Voor jongere kinderen, oudere kinderen. Echt een overtuiging

Identiteit

(intenties, ambities en idealen)

Wie ben je in je werk?

Hoe zie jij jezelf tijdens het werken met een hoogbegaafde leerling?

Antwoord: Betrokken, betrokken leerkracht.

- Hoe beïnvloedt jouw overtuiging, jouw identiteit?

Antwoord: Ik denk dat dit elkaar allemaal steunt. Als een kind betrokken in, dat motiveert mij ook om nog een stapje verder te gaan in het zoeken naar uitdagingen voor dat kind maar ook voor de rest van de groep. Ik denk dat het een wisselwerking is die je aangaat met elkaar. Als je ziet dat een kind groeit, in zijn zijn. Dan doet jou dat wel wat. Dan ben je daar blij mee en dan denk je, oké we zijn op de goede weg, hier gaan we mee verder. Als je een kind echt ziet zoals het is, dan ben je denk ik

betrokken. Dat denk ik wel. Een kind is meer dan alleen wat hij presteert, het is ook dat kind wat misschien heel gevoelig is en misschien heel teruggetrokken. Dat maakt het kind, dat kind. Dat hoop ik wel, dat hij weet dat hij mag zijn wie hij is. Dat is voor mij echt wezenlijk. Dat laat ik blijken door complimentjes, benoemen wat je ziet, een aai over zijn bol, dat soort dingen.

Als je jouw hoogbegaafde leerlingen over 10 jaar terug ziet, hoe wil je dat deze leerlingen terug kijken op de interactie tussen jou en hen?

- Waarom is dit voor jou belangrijk?

Antwoord: Ik denk dat ze nu nog erg jong zijn en op latere leeftijd niet meer zo heel veel weten hiervan. Dat hij het fijn heeft gehad, gezellig. Ik denk dat dat gewoon het belangrijkste is. Veiligheid en plek waarvan je verder mocht gaan. De spreekbeurt die hij mocht geven over het onderwerp dat hij leuk vond. Dat zijn dan dingen die bij blijven.

Wat weet hij van mij? Dat ik goede verhalen kon vertellen? Mijn ervaring heeft me geleerd dat kleuters erg weinig kunnen herinneren van die tijd.

Betrokkenheid

(verlangens, emotionele basisbehoeften, fysieke basisbehoeften, ambities en idealen)

Waar doe je het allemaal voor?

Als je jouw hoogbegaafde leerlingen over 10 jaar terug ziet, wat is de belangrijkste les die ze hebben geleerd van het de interactie tussen jou en hen?

Antwoord: Dat ze mogen zijn wie ze zijn. Maar dat is voor alle kinderen belangrijk. Ik heb ooit tegen een ouder gezegd over hun kind: ze is wie ze is. Deze ouder heeft deze uitspraak over genomen en ze zegt dit is gewoon een lijfspreuk geworden. Die ouder heeft gezegd dat haar dit door al die jaren heen heeft gehaald, want het komt wel goed met haar. Ze is anders, maar het komt wel goed. En ik denk dat dat wel is wat mij wel maakt.

- Waarom vind je dit belangrijk?

Antwoord: Dat maakt jou uniek. Dat maakt jou jou. Ieder mens wil aan zijn eigen identiteit toe komen aan zijn eigen stukje, een goed gevoel hebben. En als je mag zijn wie je bent en je wordt daar zekerder van en je durft daardoor de wereld te betreden en dingen te doen en te ondernemen, want dat is natuurlijk ook een gevolg van als je weet dat je gezien wordt en gewaardeerd wordt. Dan durft je veel meer

stappen te doen en durf je te laten zien wat je kan en in je mars hebt. Dan is een opmerking van: dat kan ik veel beter of dat kan jij nog niet. Nee, dan kan jij zeggen: dat kan ik wel. Je bent een stukje zekerder van jezelf. Dat is denk ik gewoon het allerbelangrijkste.

- Hoe bepaal je voor jezelf wat belangrijk is en wat minder belangrijk is?

Antwoord: Door levenservaring. Misschien door wat je meemaakt. Door een stukje overtuiging over hoe een kind of een mens zich zou mogen ontwikkelen een stukje visie die je dan hebt. Misschien dat dat ook de rede is waarom ik juist ook zo graag met kleuters werk, omdat ze nog zo puur zijn. Ze hebben nog niet van bovenaf opgelegd gekregen hoe het zou moeten, hoe het moet zijn. Die zijn nog heel puur. En dat is dan een stukje waaraan je verder mag gaan bouwen. En daarom zie je ook nog de meeste verschillen bij de kleuters, die kinderen zijn nog zulke individu'tjes. Die individualiteit van zo'n persoon, vind ik gewoon wel heel mooi.

Wat is je missie?

Antwoord: om dat een bodem te mogen geven, om daarin te mogen groeien. Goede wortels geven. Je niet door iemand iets laten wijsmaken.

- Houdt deze verband met hoogbegaafdheid? Waarom (nog) niet?

Antwoord: Niet altijd. Ik vind dat eigenlijk een missie voor alle kinderen. Ongeacht wat voor niveau.

Voor de toekomst vind ik gesprekken met ouders heel belangrijk. Zij zijn toch de eerste mensen die zien hoe een kind zich ontwikkelt. Dat is super belangrijk.

- Hoe is deze missie tot stand gekomen?

Antwoord: Zonder zekerheid kan je niets in deze maatschappij. Je moet geloven in jezelf, dan kun je alles aan. Je hebt altijd een basis waarop je terug kan vallen. En je moet het toch met jezelf doen.

Wat inspireert je tijdens de omgang met hoogbegaafde kinderen?

- Wat geeft je energie?
- Waarom is dit voor jou een inspiratiebron?

Antwoord: Ze dagen je uit, dat vind ik leuk. Ze dagen je uit om net iets verder te kijken dan de standaard dingen die je normaal geeft. En dan moet je zelf weer op zoek, dat is gewoon leuk. Dat vind ik het leukste van het onderwijs, creatief denken. Iedere keer wordt je voor dingen gezet, waarvan je denkt: hoe ga ik dit doen? En dan ga je lezen of je gaat het opzoeken of je praat eens met andere mensen. Dan kom je

weer tot inzicht en ideeën en dan kun je zo'n kind of een groepje kinderen weer verder helpen. En zo blijf je bezig en in ontwikkeling. Dat vind ik heel belangrijk.